

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Ekologické zemědělství ve Zlínském kraji

Ecological agriculture in the Zlín region

Kamila Mišterová

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Ekologické zemědělství ve Zlínském kraji“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne

v. r. Kamila Mišterová

Zásady pro vypracování práce

1. Prostudujte odbornou literaturu a zdroje k tématu ekologické zemědělství a stanovte cíle práce.
2. Navrhněte datové zdroje pro hodnocení ekologického zemědělství ve Zlínském kraji.
3. Na základě studia odborné literatury a datových zdrojů proveďte analýzu ekologického zemědělství ve zkoumaném kraji.
4. Zhodnoťte potenciál Zlínského kraje pro ekologické zemědělství.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí diplomové práce, doc. RNDr. Marii Novotné, CSc. za trpělivost, ochotu, konzultace, odborné a cenné rady, které mi poskytovala po celou dobu zpracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
1 Ekologické zemědělství.....	8
1.1 Pojmy související s ekologickým zemědělstvím.....	13
1.2 Biopotraviny.....	15
1.3 Certifikace	16
1.3.1 Loga biopotravin.....	16
1.3.2 Označení kvality potravin.....	18
1.4 Historie ekologického zemědělství v Evropě.....	20
1.5 Historie a současnost ekologického zemědělství v České republice	22
1.6 Organizace a sdružení v ekologickém zemědělství	25
1.6.1 Odborové organizace a sdružení.....	25
1.6.2 Kontrolní organizace a státní dozorové orgány	26
1.6.3 Vzdělávací, výzkumné a poradenské organizace	28
1.6.4 Odbytové organizace a prostředky pro distribuci produktů.....	30
2 Ekologické zemědělství ve Zlínském kraji.....	31
2.1 Charakteristika kraje	31
2.2 Potravinářský průmysl a zemědělství ve Zlínském kraji	33
2.3 Ekologické subjekty	36
2.4 Dotazníkové šetření.....	42
Závěr a diskuse.....	52
Seznam použitých zdrojů	56
Seznam tabulek	60
Seznam obrázků.....	61
Seznam grafů.....	62

Seznam použitých zkratek a značek..... 63

Seznam příloh..... 64

Přílohy

Abstrakt

Abstract

Úvod

Česká republika (ČR) patří mezi první dvacítku zemí světa s největší výměrou půdy v ekologickém zemědělství (EZ) a současně mezi prvních patnáct zemí na světě s nejvyšším podílem ploch v EZ na celkové zemědělské půdě. V rámci Evropy pak v obou kategoriích spadá do první desítky (Ministerstvo zemědělství [MZe], 2022, s. 8).

Příroda v EZ je chápána jako jednotný celek, který má svoji vnitřní hodnotu, a člověk je její součástí. Jedinec má morální a etickou odpovědnost hospodařit tak, aby se kulturní krajina stala harmonickou součástí té přírodní. Tento systém hospodaření produkuje kvalitní potraviny, při čemž současně ochraňuje životní prostředí, dbá na udržitelnost a klade důraz na hodnoty.

V práci jsou definovány základní pojmy týkající se ekologického zemědělství, je zde charakterizován certifikační a kontrolní systém, převážně systém označování kvality potravin. Další charakteristika se věnuje geografickému prostředí zkoumaného území a subjektům ekologického zemědělství ve Zlínském kraji. Cílem je zhodnotit aktuální stav ekologického zemědělství ve Zlínském kraji a ukázat další možný vývoj.

Výzkumné otázky:

1. Jaký je podíl ekologicky obhospodařované půdy ve Zlínském kraji ve srovnání s celou Českou republikou a je podíl jednotlivých kultur obhospodařovaných ekologicky vyšší, než je republikový průměr?
2. Jaká je skladba ekologických subjektů z hlediska právní normy, zaměření hospodaření, velikosti farem a produkce ve Zlínském kraji k roku 2020?
3. S čím si ekologické subjekty ve Zlínském kraji nejčastěji spojují ekologické zemědělství, jaký je jejich pohled na kontrolní systém, s jakými problémy se při svém podnikání nejčastěji setkávají, plánují v podnikání pokračovat a vidí v něm budoucnost?

Stanovení hypotéz:

1. Předpokládáme, že Zlínský kraj se významně podílí na ekologickém zemědělství v rámci celé České republiky, neboť více než pětina půdy je vedena v tomto systému hospodaření. Podíl všech kultur obhospodařovaných ekologicky je vyšší, než je celorepublikový průměr.

2. K roku 2020 z ekologických subjektů ve Zlínském kraji převažují soukromí ekologičtí zemědělci zaměřeni převážně na živočišnou produkci s průměrnou velikostí obhospodařované zemědělské půdy do 16 ha.
3. Většina ekologických subjektů ve Zlínském kraji si ekologické zemědělství spojuje s udržitelným vývojem, kontrolní systém je nastaven správně, nejčastější problém je v legislativě.

Všechna data se kterými v diplomové práci pracujeme jsou z ověřených datových zdrojů (převážně z Českého statistického úřadu [ČSÚ]). Zpracována jsou do tabulek a grafů, velice často jsou absolutní hodnoty přepočteny na hodnoty relativní, se kterými se dále pracuje a slouží především k porovnávání. V některých případech je z dat vypočtena průměrná hodnota.

1 Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství je multifunkční model (Obr. 1), který má své cíle (Šarapatka et al., 2006, s. 5), které jsou dle Seufert & Ramankutty (2017) velice ambiciózní, protože hlavním cílem je dosáhnout optimálních agroekosystémů, které jsou udržitelné ekonomicky, sociálně i ekologicky. V akademické literatuře se pohled na EZ rozděluje na dva zcela odlišné tábory. Někteří považují tento systém hospodaření za neefektivní a jde dle nich hlavně o ideologii, jiní vidí v ekologickém zemědělství velký potenciál, jak nasýtit svět způsobem šetrným k životnímu prostředí (Meemken & Qaim, 2018). Tento způsob hospodaření chrání zejména ornou půdu před negativními vlivy¹ (Kalová, 2018, s. 39). Dušek et al. (2019, s. 46) uvádí, že jediný cm kvalitní ornice, která je schopna vsakovat vodu a bránit tak vodní a větrné erozi, se tvoří minimálně jedno století. EZ spoléhá na místní zdroje, klade důraz na dlouhodobou udržitelnost a ohleduplnost ve vztahu k přírodě i k chovaným zvířatům a produkuje kvalitní potraviny. Průmyslově vyráběná hnojiva a prostředky na ochranu rostlin se nepoužívají. Narozdíl od konvenčního zemědělství je EZ šetrnější k životnímu prostředí (Šarapatka et al., 2006, s. 5) a povinností každého zemědělce, hospodařícího ekologicky, je udržovat přirozená stanoviště (např.: meze, remízky, živé ploty) v souladu s jejich přírodní hodnotou (Václavík, 2006, s. 2).

Počátky EZ sahají až do 20. let minulého století, kdy Rakušan Rudolf Steiner díky svým přednáškám položil základy biodynamického zemědělství² (Redlichová et al., 2014, s.19). Tento směr odmítal chemizaci a rostoucí industrializaci. Cílem bylo vytvořit systém, který bude v souladu s přírodními procesy (Redlichová et al., 2014, s.19). Biodynamické zemědělství staví na zdravé půdě, která je základem pro zdravé rostliny, zdravá zvířata, kvalitní potraviny a zdraví lidí. Dosud je provozováno na celém světě, nejvíce však v Evropě, zejména pak v Německu, Švýcarsku, Skandinávii, Rakousku či Holandsku. Biodynamičtí zemědělci mají svůj svaz Demeter, který vlastní celosvětově známou ochrannou známku a většina takto vyprodukovaných produktů je prodávána pod touto značkou (Šarapatka et al., 2006, s. 35-36). Podobný směr byl zaznamenán i ve Velké Británii ve 40. letech 20. století. Lady Balfour, sir Howard a lord Nortbourne se zasloužili

---

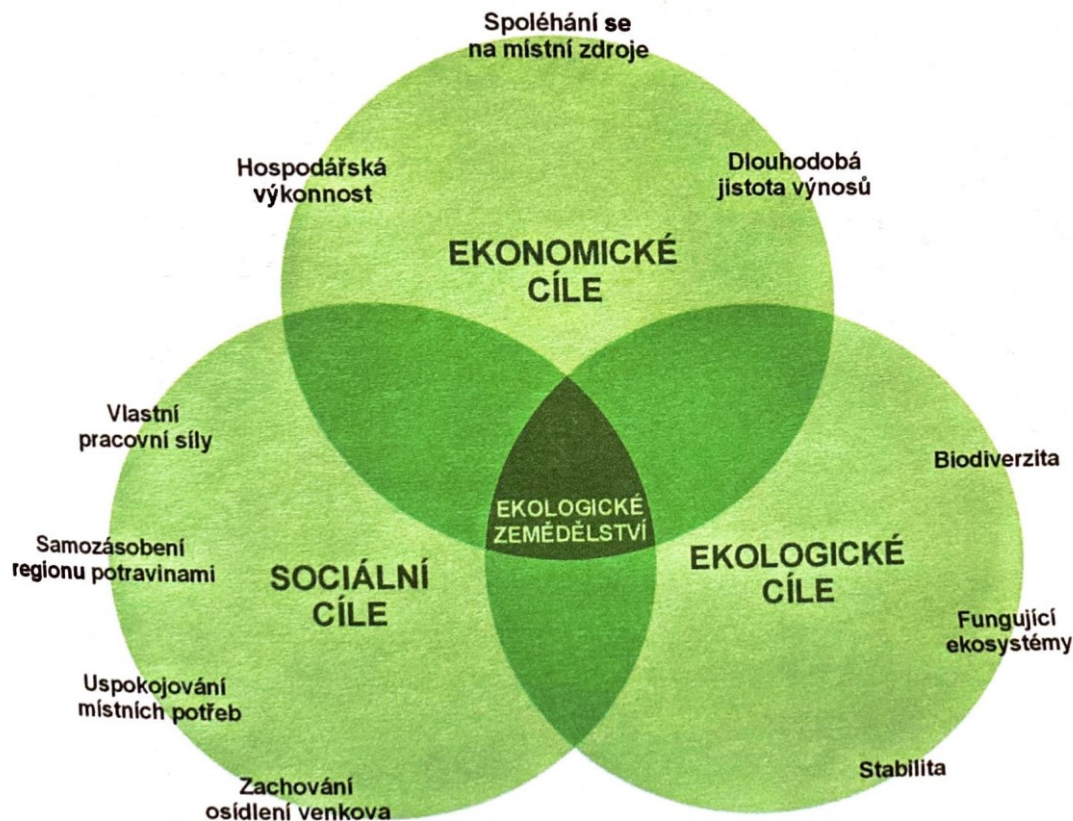
¹ Zejména eroze či ztráta organické hmoty (Kalová, 2018, s. 39).

² Také jinak biologicko-dynamické zemědělství (Šarapatka et al., 2006, s. 34).

v této době o vývoj organického zemědělství. Následně se díky R. Radile tento styl obhospodařování půdy rozšířil až do USA (Redlichová et al., 2014, s.19).

Obr. 1: Multifunkční koncept ekologického zemědělství

Zdroj: Šarapatka et. al. (2006, s. 31)

EZ je alternativou ke klasickému konvenčnímu zemědělství (Dušek et al., 2019, s. 37). Konkrétních definic je mnoho, pro příklad uvádíme: „Ekologické zemědělství lze definovat jako vyvážený agroekosystém trvalého charakteru, který se zakládá nejvyšší možnou měrou na lokálních a obnovitelných zdrojích. Ekologické zemědělství vychází z holistického pojetí ekologických, ekonomických a sociálních aspektů zemědělské produkce, a to jak z lokální, tak i z globální perspektivy. V ekologickém zemědělství je příroda chápána jako jednotný celek se svou vlastní vnitřní hodnotou. Člověk má morální povinnost a odpovědnost provozovat zemědělství takovým způsobem, aby se kulturní krajina stala harmonickou součástí přírody“ (Dušek et al., 2019, s. 38). Dle International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM) by mělo být EZ vedeno podle principů zdraví, spravedlnosti, ekologie a péče. Mělo by udržovat a zlepšovat zdraví půdy, rostlin, zvířat, lidí a planety. Mělo by stavět na vztazích, které zajistí férovost s ohledem na společné prostředí a životní příležitosti a mělo by být řízeno preventivním

a odpovědným způsobem, aby bylo chráněno zdraví a blahobyt současných i budoucích generací (Gomiero et al., 2011).

Dle Dlouhý & Urban (2011, s. 42) je EZ založeno na více principech:

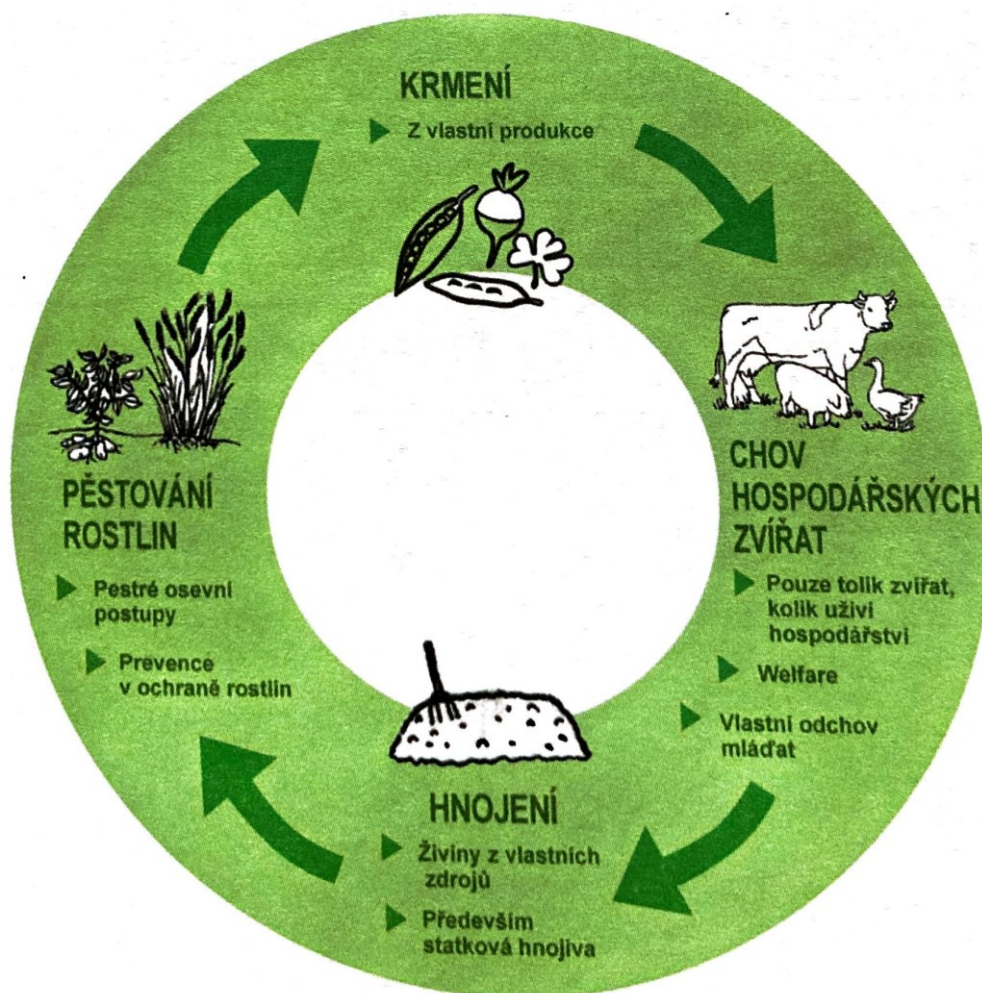
- zákaz používání umělých hnojiv,
- využívání především místních zdrojů,
- hospodárné využívání přírodních zdrojů,
- snaha o maximální recirkulaci a minimální ztrátu živin,
- snaha o trvalé zachování přirozené úrodnosti půdy,
- vytvoření pestré kulturní krajiny,
- provozovat zemědělství tak, aby se kulturní krajina stala harmonickou součástí přírody,
- úprava systému chovu zvířat tak, aby byl co možná nejvíce přizpůsobený jejich přirozenému chování a potřebám.

EZ představuje systém hospodaření, který usiluje o zachování udržitelnosti (Redlichová et al., 2014, s. 8), přispívá k lepším životním podmínkám chovaných zvířat, k ochraně životního prostředí a k udržení biodiverzity (Dušek et al., 2019, s. 37). Není ale pravda, že je to jen návrat k tradičnímu hospodaření našich předků, kteří nevyužívali žádnou techniku. Naopak v moderním ekologickém zemědělství je naprosto běžné, že se moderní technologie využívají (Dlouhý & Urban, 2011, s. 3). Velký důraz je kladen na udržování úrodnosti půdy a využití statkových hnojiv (Redlichová et al., 2014, s. 8). Hnojí se chlévským hnojem, kejdou, močůvkou, slámou či kompostem (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 10). Rozbujení plevelu se zamezuje střídáním a vhodnou volbou plodin či pletím (Státní zemědělský intervenční fond [SZIF], 2022). Střídání různých plodin na jednom poli napomáhá zadržování vody v půdě, zlepšuje půdní struktury a chrání její úrodnost (Václavík, 2006, s. 4). Průmyslová hnojiva, prostředky chemické ochrany rostlin, různé doplňkové látky a čínidla v krmivech jsou zakázána nebo výrazně omezena (Redlichová et al., 2014, s. 8). Používání těchto produktů způsobuje kontaminaci životního prostředí, především pak kontaminaci vod. Negativní vliv je samozřejmě také vyvíjen na půdní organismy (edafon), ostatní floru a faunu (Dlouhý & Urban, 2011, s. 4). Půda na polích, kde se hospodaří ekologicky, je živá, plná humusu, žízále a přirozených mikroorganismů. Hospodaření je šetrné k životnímu prostředí a pomáhá jej zachovat pro budoucí generaci (SZIF, 2022). Dle Dlouhý & Urban (2011, s. 10) je jedním ze zásadních principů EZ respektování

a využívání přírodních zdrojů, proto jak uvádí Redlichová et al. (2014, s. 8) je zakázáno využívat geneticky modifikované organismy (GMO) či plodiny³. Díky GMO dochází ke snížení použití pesticidů či k vyšším výnosům právě díky genetické ochraně plodin proti škůdcům (Kalová, 2018, s. 17). Kromě již výše zmíněných, EZ přináší spousta dalších nesporných výhod, například dle Dlouhý & Urban (2011, s. 6) a Šarapatka et al. (2006, s. 30) snížení nadprodukce a dále dle Šarapatka et al. (2006, s. 28) má EZ mimo jiné, již zmíněné dle Dlouhý & Urban (2011, s. 42), tyto principy, potažmo cíle:

- produkovat kvalitní potraviny a krmiva,
- pracovat v co nejvíce uzavřených cyklech (Obr. 2).

Obr. 2: Uzavřený cyklus ekologického hospodářství

Zdroj: Šarapatka et al. (2006, s. 28)

³ Organismy se změněným dědičným materiálem. Docíleno pomocí genového inženýrství, které produkuje např.: geny pro odolnost vůči herbicidům či geny pro produkci insekticidů (Kalová, 2018, s. 17).

Ekologická živočišná výroba je především založena na pastvě a spotřebě vlastních krmiv (Redlichová et al., 2014, s. 20). Legislativa přesně vymezuje, čím mohou být zvířata krmena, nejlépe lokálním krmivem, které musí vždy pocházet z EZ (SZIF, 2022). Samozřejmě se musí dodržovat určité normy dobrých životních podmínek zvířat (Redlichová et al., 2014, s. 20). Intenzivní chov je vyloučen. Zvířata musí mít k dispozici výběh o příslušné ploše a ve stáji musí být dostatek místa, světla a čerstvého vzduchu (Václavík, 2006, s. 5). Regulátory růstu a přípravky k synchronizaci říje se nepoužívají (SZIF, 2022). Jak zmiňuje Šarapatka et al. (2007, s. 7) přenos embryí je zakázán a každá kráva přivádí na svět vlastní tele, využívání elektrických imobilizérů je zakázáno, tudíž zvířata nedostávají elektrické rány, které by omezovaly jejich pohyb a prasatům se neodstraňují ocásky. Preventivní léčení antibiotiky je zakázáno a mláďata jsou přednostně krmena mateřským mlékem (SZIF, 2022). K léčbě nemocí jsou používány převážně rostlinné či homeopatické přípravky. Antibiotika a chemicko-syntetické preparáty smí být použity jen ve výjimečných případech, ve kterých by docházelo k zbytečnému utrpení zvířete (Václavík, 2006, s. 5). Ochrana půdy je významná, a to především v rostlinné produkci. Důležité je správné střídání plodin a jejich výživa prostřednictvím půdního ekosystému (Redlichová et al., 2014, s. 20). Dle Redlichová et al. (2014, s. 35) je pravda, že toto vede k nižší intenzitě zemědělské produkce na jednotku plochy, ale zároveň je snížena zátěž na životní prostředí či náročnost produkce na spotřebu neobnovitelných zdrojů. Právě nižší produktivita je hlavním terčem kritiků, kteří EZ považují díky rostoucí celosvětové poptávce po potravinách za neefektivní. Tvrdí, že produkce potravin se musí zvýšit, abychom užívali rostoucí globální populaci (Röös et al., 2018).

Jak již bylo řečeno, ekologické zemědělství je úzce spjato s půdou. Půda je jeden z nejdůležitějších přírodních zdrojů. Nejen, že umožňuje existenci rostlin, ale je i nezbytným životním prostředím pro mnoho živočichů. Lidé svojí činností půdu ovlivňují a přetvářejí ji. V posledních desítkách let ji však ve velké míře devastují. Současný způsob konvenčního zemědělství působí nezměrné škody (Dušek et al., 2019, s. 46) a má devastující vliv na celou přírodu a na existenci živočichů i rostlin (Dušek et al., 2019, s. 45). Nadměrné používání pesticidů a obří plantáže zabíjejí hmyzí populace. Přitom hmyz je tolik potřebný nejen jako potrava pro ostatní živočichy, ale také pro rostliny, neboť hmyz rostliny opyluje. Prognózy jsou děsivé. V příštích desítkách let vyhyne většina hmyzu, což bude mít fatální dopad pro veškerý život na Zemi.

Biodiverzita není luxus, je to předpoklad pro existenci života na Zemi (Dušek et al., 2019, s. 46).

Mezi další negativní dopady konvenčního zemědělství dle Dlouhý & Urban (2011, s. 2) patří zejména:

- závislost na neobnovitelných zdrojích fosforu a draslíku,
- závislost na fosilní energii,
- vyplavování živin (hlavně dusíku a fosforu),
- znečištění povrchových a podzemních vod,
- snižování úrodnosti půdy,
- eroze,
- snižování biodiverzity,
- problémy s nadměrným používáním léčiv v chovu zvířat (problémy s rezistencí),
- poruchy chování zvířat,
- kontaminace potravin rezidui pesticidů.

Ochrana půdy je tedy více než důležitá, což také zdůraznil fakt, že již v roce 1972 došlo k přijetí Evropské charty o půdě a v roce 1981 se na popud Organizace OSN pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization) konala konference, při které došlo k přijetí Světové charty o půdě. V roce 1992 na mezinárodní konferenci „Environment and Development“ v Brazílii byl přijat dokument, který stanovuje základní principy nakládání s půdním fondem. Tento dokument stanovuje, že využívání přírodních zdrojů nesmí být příčinou jejich znehodnocení, neboť na těchto zdrojích je závislá existence lidstva. Jednotlivé vlády jsou povinny opatření na ochranu půdy zavést do svých regionálních politik a regionálního rozvoje (Dušek et al., 2019, s. 47).

1.1 Pojmy související s ekologickým zemědělstvím

Dle Šarapatka et. al (2006, s. 13) se EZ také přezdívá organické, alternativní či biologické. Tento systém hospodaření umožňuje produkovat vysoce kvalitní potraviny, které označujeme jako biopotraviny (Dušek et al., 2019, s. 37). Poptávka po těchto produktech se zvyšuje a EZ je jedním z nejrychleji rostoucích potravinářských sektorů, zaznamenává nárůst skoro ve všech zemích světa, i když představuje pouze 1 % světové zemědělské plochy (Seufert et al., 2017). Současně, jak uvádí Dušek et al. (2019, s. 37) se zvyšuje informovanost spotřebitelů o negativních vlivech současného konvenčního zemědělství.

Navíc jak uvádí Dlouhý & Urban (2011, s. 7) existuje nespočet vědeckých studií, které průkazně dokazují kvalitu těchto potravin. Pro příklad uvádí Dlouhý & Urban (2011, s. 7) biomléko, které má oproti mléku vyprodukovanému v konvenčním zemědělství, vyšší obsah některých bioaktivních látek⁴, které mají vliv na zdravotní stav člověka. I přesto Kateřina Urbánková, manažerka PRO BIO svazu ekologických zemědělců tvrdí: "Udělal se chyba, když se BIO začalo vysvětlovat přes zdraví. Což může být pravda, ale také nemusí. Pro někoho s vysokým cholesterolem nemusí být biopotravina tím pravým. A kyselé deště? Když máte farmu vedle dálnice, není to optimální. Na druhou stranu – a to je pointa toho, co by se mělo vysvětlovat – ekologické zemědělství není jen o produktech. Je o způsobu hospodaření, k přístupu zemědělství, a hlavně k půdě. Protože bez zdravé půdy s optimálním množstvím humusu, kde žijí žížaly a drobní živočichové, bez půdy, která není živá, nemůže nic zdravého vyrůst" (Šuláková & Klapková, 2018, s. 10). Biopotraviny neobsahují umělá ochucovadla, barviva, zlepšovatele vůně, chuti či konzistence a neobsahují rezidua pesticidů. Trvanlivosti se dosahuje přírodní cestou například pomocí soli, česneku nebo sušením (SZIF, 2022).

V současné době na trhu s biopotravinami existují 2 způsoby prodeje. První způsob prodeje se uskutečňuje v supermarketech, hypermarketech a různých prodejnách, které jsou specializované na zdravou výživu či třeba ve farmářských obchodech. Takto se v Evropě prodá asi 80 % všech biopotravin. Druhý způsob prodeje je realizován buď přímo na farmě, různých farmářských trzích (Redlichová et al., 2014, s. 21) či je provozován formou tzv: bedýnek nebo "kápézetek". Je to svobodný způsob prodeje, kdy se do bedýnek rozdělí zelenina (či ovoce), kterou má farmář zrovna k dispozici. Tyto bedýnky se pak dopravují přímo ke spotřebitelům či si je spotřebitel může vyzvednout přímo na farmě nebo na místě tomu určeném (Šuláková & Klapková, 2018, s. 55). Lidé, kteří nakupují biopotraviny a usilují o ekologický životní styl zanechávají menší negativní stopu. Uvědomují si závažnost ochrany životního prostředí a zajímají se více o kvalitu než o kvantitu a mají zvýšené požadavky na kvalitu života (Dlouhý & Urban, 2011, s. 7).

---

⁴ Konkrétně se jedná o vitamin E (až o 50 %), vitamin A (až o 75 %), omega-3 polynenasycené mastné kyseliny (až o 68 %) (Dlouhý & Urban, 2011, s. 7).

1.2 Biopotraviny

Jak již bylo zmíněno, mnoho vědeckých studií potvrzuje rozdíl v kvalitě konvenčních potravin a biopotravin. Dle Mie et al. (2017) bio mléčné výrobky a bio maso mají vyšší obsah omega-3 mastných kyselin, bio ovoce a bio zelenina má vyšší obsah fenolických sloučenin a obilniny produkované v bio kvalitě obsahují méně kadmia, což potvrzuje i Šarapatka et. al (2007, s. 2). Nemůžeme ale tvrdit, že by biopotraviny přispívaly k lepšímu fyzickému zdraví, protože rozdíly ve složení biopotravin a potravin produkovaných konvenčním zemědělstvím nejsou nijak markantní a studie ukazují, že lidé konzumující biopotraviny mají obecně zdravější životní styl. Můžeme ale říci, že zejména ve vysokopříjmových zemích většina spotřebitelů považuje biopotraviny za bezpečnější a zdravější než konvenčně vyráběné potraviny a současně je EZ vnímáno jako lepší pro životní prostředí a ochranu klimatu (Meemken & Qaim, 2018).

Biopotravina je ze zákona produktem EZ a musí být vyrobena z rostlin, živočichů a jejich produktů, pěstovaných, chovaných a zpracovaných dle zákona č. 344/2011 a Nařízení Rady Evropského hospodářského společenství (EHS) č. 834/2007. Kromě toho musí být samozřejmě zachována bezpečnost a zdravotní nezávadnost dle Zákona o potravinách. Zemědělská výroba, zpracování a vznik biopotravin podléhá kontrole a certifikaci (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 18). Biopotraviny tak představují jeden z mála prostředků, jejichž prostřednictvím mohou mít spotřebitelé určitou formu kontroly a znalost o tom, jak jsou potraviny, které konzumují, vyráběny (Seufert et al., 2017). V průběhu jejich výroby, dopravy a distribuce musí být vyloučena možnost kontaminace nežádoucími látkami, zajištěna pravost a vyloučena možnost jejich záměny za konvenční potraviny. Z tohoto důvodu je vyžadována jejich časová nebo prostorová oddělenost. Skladovány, zpracovány a přepravovány musejí být pouze povolenými šetrnými postupy, aby jejich kvalita byla zachována. Kontrolován je celý výrobní proces, včetně použitých receptur, přísad a pomocných látek, které jsou přesně stanoveny. Při výrobě je zakázáno využívat bělení, ozařování, hydrogenaci, výměnu iontů, mikrovlnný ohřev a při uzení či nakládání nelze využít chemické látky (Moudrý & Prugar, 2002, s. 5).

Označení „eko“ či „bio“ je dnes nejužňávanějším označením potravin (Seufert et al., 2017) a nesmí být uvedeno na výrobcích, které nemají certifikát o původu v EZ. Pokud tak výrobce učiní, dopouští se správního deliktu podle zákona a vystavuje se hrozbě

vysoké pokuty, která může být v milionech korun (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 19). I potraviny označené jako Albert Bio či Tesco Organic odkazují k ekologické produkci, tím pádem podléhají předpisům o EZ a musí splňovat veškeré požadavky platné pro biopotraviny (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 21). Ovšem označení „přírodní produkt“ a jemu podobné jsou často pouze deklarací výrobce. Je to tedy výrobce, který považuje svůj produkt za přírodní a šetrný k životnímu prostředí. Toto označení tedy nemá žádné legislativní ukotvení (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 21).

1.3 Certifikace

1.3.1 Loga biopotravin

Všechny biopotraviny vyprodukované v ČR musí nést dvojí označení, a to jak národní (Obr. 3), tak i evropské (obr. 4). Národní značení s nápisem "Produkt ekologického zemědělství" slouží v ČR ke značení biopotravin. Tuto celostátní ochrannou známku je možné použít pouze v souladu s ustanovením zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 16/2006 Sb., ze dne 6. ledna 2006 (MZe, 2022). Logo je doplněno o číselný kód kontrolní organizace (CZ-BIO-xxx), která provedla certifikaci bioproduktu v ČR (SZIF, 2022).

Obr. 3: Národní značení

Zdroj: MZe, 2022

Evropské značení⁵ je definováno v nařízení Rady evropského společenství č. 834/2008 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91. Nařízení Komise Evropské unie (EU) č. 271/2010 stanovuje grafickou podobu loga, podmínky užívání a tvar číselného kódu kontrolního subjektu. Jeho užívání je od 1. července 2010 povinné. Kromě uvedení loga je také povinné označit na obalu místo, kde byly vyprodukovány zemědělské suroviny k výrobě této potraviny či produktu. Pro biopotraviny, které byly dovezeny do EU ze třetích zemí, není toto logo povinné (MZe, 2022).

Obr. 4: Evropské značení

Zdroj: MZe, 2022

Pokud potravina nemá obal, příkladem může být ovoce či zelenina, prokazuje prodejce jejich původ certifikátem, který předkládá na vyžádání. Certifikaci v tuzemsku provádějí a certifikáty vydávají čtyři státem pověřené organizace, konkrétně: KEZ o.p.s., ABCert, Bureau Veritas, Biokont (SZIF, 2022).

---

⁵ Grafický znak loga společenství označující ekologickou produkci, tzv. biolist ((MZe, 2022).

1.3.2 Označení kvality potravin

Existují i další certifikace a označení kvality potravin, avšak již neoznačují biopotraviny. Mezi nejznámější značky kvality potravin (Obr. 5) v EU dle Holec et al. (2019, s. 186) patří:

- Chráněné označení původu (CHOP) – Protected Designation of Origin,
- Chráněné zeměpisné označení (CHZO) – Protected Geographical Indication,
- Zaručená tradiční specialita (ZTS) – Traditional Speciality Guaranteed.

CHOP mají výrobky, jejichž celá fáze výroby (produkce, zpracování a příprava) probíhá vždy pouze ve vymezené zeměpisné oblasti. Z českých výrobků má toto označení Pohorelický kapr či Žatecký chmel. CHZO mají výrobky, jejichž alespoň jedna z fází výroby probíhá ve vymezené oblasti. Z českých výrobků uvádíme pro příklad Hořické trubičky, Budvar, Olomoucké tvarůžky či Jihočeskou nivu. ZTS je označení především receptury u výrobků, které mají zvláštní soubor vlastností a tradiční používání nejméně 25 let. Ze všech tří udělovaných značek v EU je tato využívána nejméně a z českých potravin můžeme uvést Lovecký salám či Špekáčky (Holec et. al., 2019, s. 186-187).

Obr. 5: Značky kvality potravin CHOP, CHZO a ZTS

Chráněné označení původu

Chráněné zeměpisné označení

Zaručená tradiční specialita

Zdroj: Holec et. al. (2019, s. 186)

Fair Trade je světová značka kvality potravin či surovin, která zaručuje, že producent dostal za svou práci spravedlivou odměnu, k práci nebyly zneužity děti a část zisku je použita na financování místního rozvojového projektu (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 20). Všechny suroviny takto označené musí pocházet od certifikovaných výrobců, mají fyzicky dohledatelný

dodavatelský řetězec⁶ a při jejich produkci byla zachována přísná sociální, environmentální i ekonomická kritéria. Standardy certifikace obsahují i kritéria týkající se demokratické správy družstev, ochrany životního prostředí a bezpečných pracovních podmínek. Označuje ale pouze jednosložkové suroviny (Fairtrade Česko a Slovensko, 2022).

Pokud se jedná o potravinu skládající se z více surovin (například sušenky, čokoláda apod.) označenou touto známkou je známka doplněna o šipku, která odkazuje na další informace uvedené na zadní straně produktu. Mohou se takto označovat i potraviny, ve kterých všechny suroviny nejsou fairtradové a byl u nich využit hmotnostní poměr. Hmotnostní poměr tedy znamená, že v potravine mohou být fairtradové i nefairtradové suroviny, a i přesto má potravina označení Fair Trade. Podmínkou je, že množství prodané certifikované suroviny je evidováno a auditováno v celém dodavatelském řetězci. Tento proces zajistí, že množství surovin, které jsou na výsledném výrobku označeny jako fairtradové, se shoduje s množstvím suroviny, kterou pěstitelská družstva skutečně prodala. Kontroly provádí certifikační společnost FLOCERT (Fairtrade Česko a Slovensko, 2022).

Pro další příklad značení potravin v České republice (Obr. 6) uvádí Holec et al. (2019, s. 187) označení KLASA⁷, Česká potravina, Fér potravina, Český výrobek, Regionální potravina⁸, Vyrobeno podle české cechovní normy či Vím, co jím (Holec et al., 2019, s. 187).

Obr. 6: Další příklady značení potravin

Zdroj: Holec et al. (2019, s. 187)

⁶ U některých surovin je docílení dohledatelnosti v dodavatelském řetězci náročné, nákladné či kontraproduktivní. Jedná se především o kakao, čaj, třtinový cukr a ovocné džusy. Z tohoto důvodu se využívá hmotnostního poměru (Fairtrade Česko a Slovensko, 2022).

⁷ Tato značka je propůjčena výrobku na 3 roky s možností prodloužení, ale i odebrání (Holec et al., 2019, s. 187).

⁸ Toto označení uděluje Ministerstvo zemědělství (Holec et al., 2019, s. 187).

1.4 Historie ekologického zemědělství v Evropě

Počátek 20. století přinesl jedny z prvních důkazů o poškození půdní úrodnosti. Zaznamenán byl zvýšený výskyt chorob, škůdců a docházelo ke snižování kvality potravin. Industrializace a urbanizace byla jednou z příčin negativních změn v životním prostředí. Lidé začali hledat východiska a obraceli se k přírodě blízkému hospodaření (Bošínová et al., 2021, s. 4).

V prvním desetiletí 20. století mluvíme o přírodním zemědělství, které se zaměřilo na optimalizaci osevních postupů a využívalo zeleného hnojení⁹. Biodynamické zemědělství postavené na názorech J. W. von Goetheho a německého Dr. Rudolfa Steinera zastává teorii toho, že vše živé je dobře vyvážený celek, hospodářství je vyvážený organismus složený z půdy, člověka, rostlin a zvířat. Získávání kvalitních plnohodnotných produktů ze zdravé půdy je princip organicko-biologického zemědělství, které se šířilo v Evropě po druhé světové válce. V anglicky mluvících zemích se upřednostňoval název organické zemědělství. V roce 1946 vznikl svaz organických zemědělců Soil Association (Bošínová et al., 2021, s. 4).

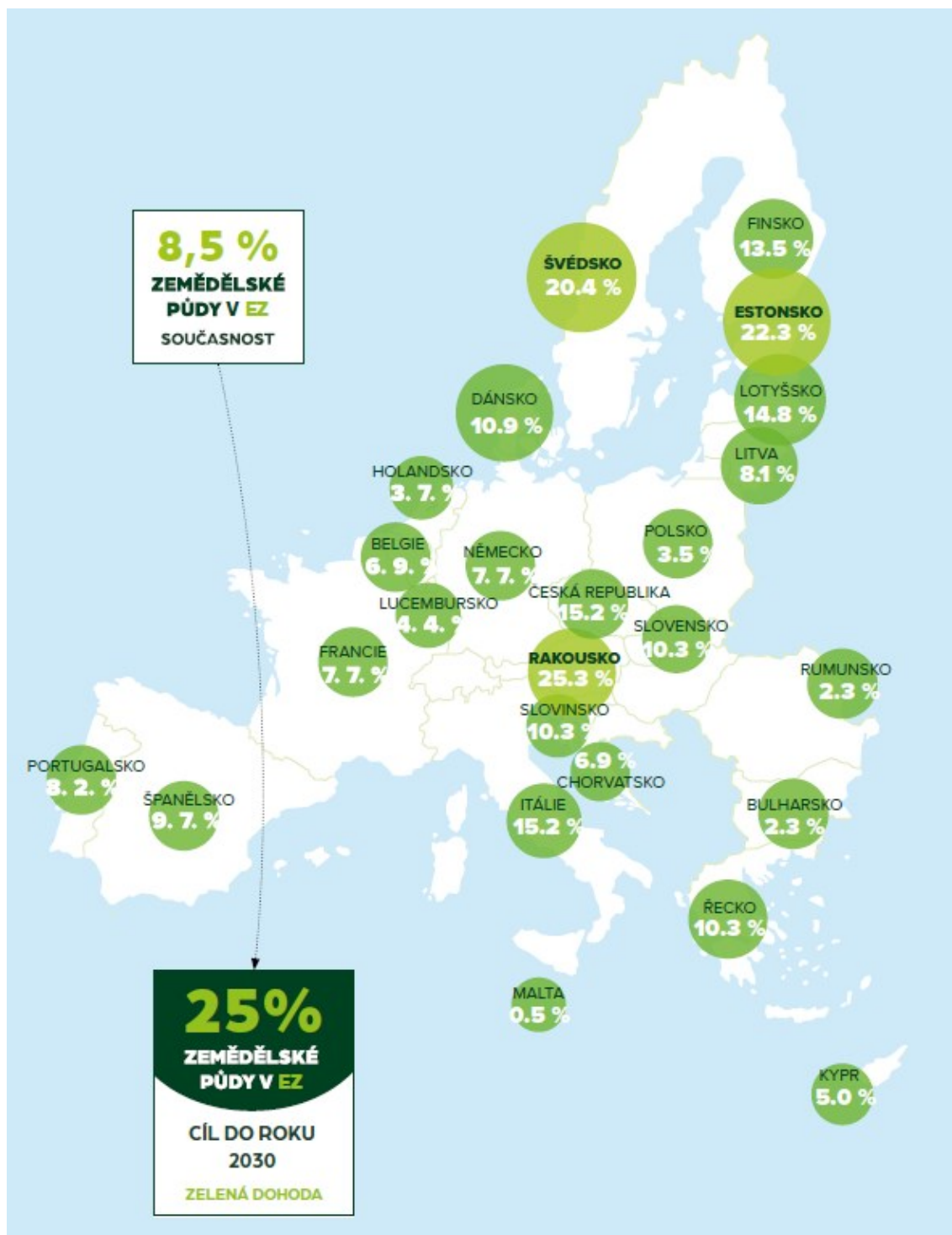
V 50. a 60. letech minulého století v německy a francouzsky mluvících zemích zaznamenalo rozvoj převážně biologické zemědělství, které bylo především na bretaňském pobřeží charakteristické používáním mořské řasy k hnojení. Celkový rozvoj tohoto systému vedl k založení IFOAM v roce 1972. IFOAM je mezinárodní federace hnutí za ekologické zemědělství a sdružuje organizace ekologického zemědělství po celém světě. Má své vlastní certifikační systémy (Bošínová et al., 2021, s. 5).

V roce 1987 došlo k národní podpoře EZ v Dánsku a o dva roky později EU podpořila finančně extenzifikaci EZ. V roce 1991 se sjednotila pravidla pro EZ v EU, a to přijetím nařízení Rady EHS č. 2092/91 o ekologickém zemědělství. Toto mělo zásadní význam pro oficiální uznání EZ v celé Evropě. Následně další rok došlo ke společné reformě zemědělské politiky a v roce 1994 se zavedly dotace pro EZ v rámci plánů rozvoje venkova států EU. Až v roce 2019 byla představena sada opatření Zelená dohoda pro Evropu (Obr. 7), která by měla občanům a společnosti umožnit přechod na udržitelnější a ekologičtější opatření (Bošínová et al., 2021, s. 5).

---

⁹ Tedy zapravení rostlin do půdy za účelem obohatit ji o organickou hmotu (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 10).

Obr. 7: Podíl půdy v režimu EZ v EU k roku 2020

Zdroj: Bošinová et al. (2021, s. 6).

1.5 Historie a současnost ekologického zemědělství v České republice

Prvotní zájem o tento způsob hospodaření se objevil v 80. letech minulého století v tehdejší Československu. V té době vycházely články o špatném stavu životního prostředí, o špatném zdraví naší populace, o častém výskytu onkologických onemocnění či o výskytu reziduí v potravinách. V roce 1987 Katedra rostlinné výroby Provozně-ekonomické fakulty Vysoké školy zemědělské Praha se sídlem v Českých Budějovicích uspořádala konferenci o EZ a o rok později vznikla odborná skupina pro alternativní zemědělství při Československé vědeckotechnické společnosti (ČSVTS). Tato skupina uspořádala roku 1990 pod záštitou IFOAM mezinárodní konferenci o EZ ve Velké Bystřici (Bošínová et al., 2021, s. 7).

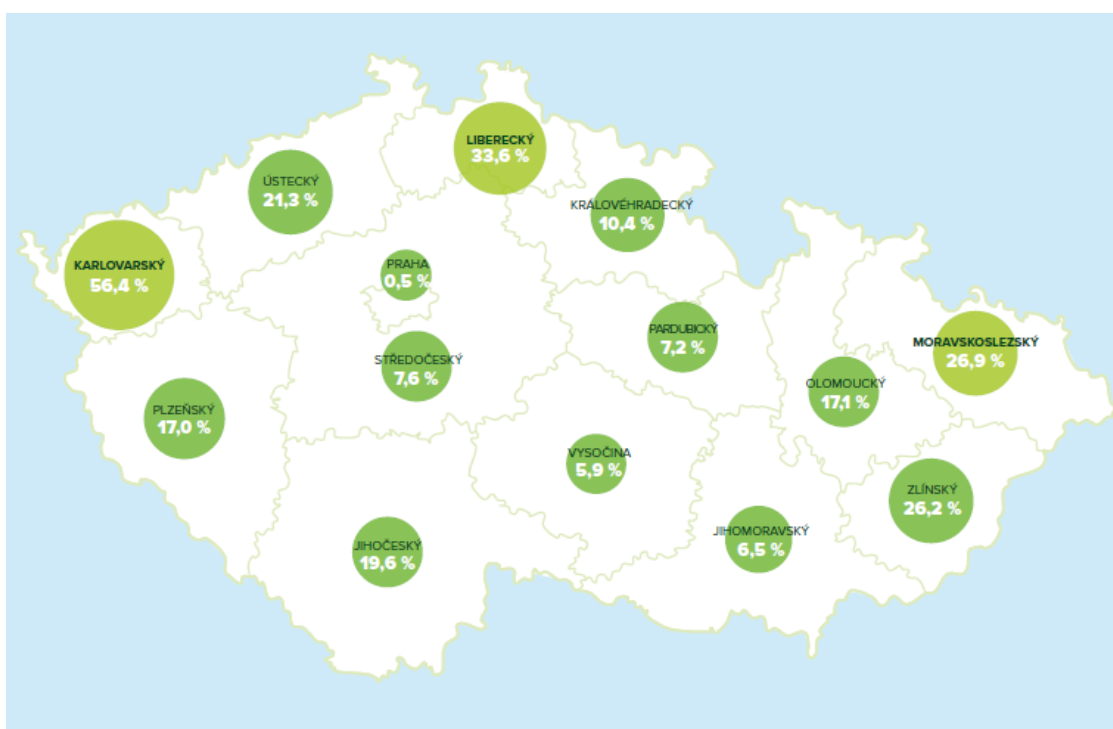
Oficiálně roku 1989 zahájily hospodaření v systému EZ první tři zemědělské podniky na našem území (Bošínová et al., 2021, s. 7). Mezi lety 1990 – 1991 došlo k založení pěti ekozemědělských svazů: PRO-BIO, Libera, Biowa, Naturvita a Alterin. Všechny tyto svazy se roku 1994 sloučily v PRO-BIO svaz ekologických zemědělců. Roku 1990 také vznikají první svazové směrnice, dle kterých probíhají kontroly a dochází k certifikaci až do roku 1993, kdy dochází k dohodě na celostátní úrovni. V tomto roce se také zavedla známka BIO pro označování biopotravin (Bošínová et al., 2021, s. 8).

Začátek prodeje biopotravin v supermarketech se datuje k roku 2000, kdy také došlo k přijetí zákona o ekologickém zemědělství (Bošínová et al., 2021, s. 8). První Akční plán rozvoje EZ v ČR byl vyhlášen roku 2003 a o rok později došlo k implementaci nařízení Rady o EZ do národní legislativy, protože ČR se stává členem EU (Bošínová et al., 2021, s. 8).

V České republice je koordinátorem EZ Ministerstvo zemědělství České republiky (MZe ČR). Tento systém hospodaření je regulován stejnými předpisy v celé Evropské unii a je podřízen úředním kontrolám jednotlivých členských států. Do tohoto kontrolního systému jsou také zapojeny nestátní kontrolní či certifikační firmy. Tyto firmy kontrolují každý rok všechny provozy zapojené do systému EZ (Dlouhý & Urban, 2011, s. 9). Pravidelnou každoroční kontrolu provádí akreditovaná soukromá kontrolní organizace, s níž má daný subjekt uzavřenou smlouvu o kontrole. V současné době jsou pověřeny výkonem kontroly a udělováním certifikace 4 akreditované organizace - KEZ o.p.s., ABCert, Bureau Veritas, Biokont. Všechny tyto kontrolní organizace musí plnit

podmínky normy ČSN EN ISO/IEC 17065¹⁰. Dále musejí mít organizace dostatečné technické a materiální vybavení. Inspektoři, kteří kontroly vykonávají, musejí mít dostatečné vzdělání a praxi. Vše je ještě podrobeno superviznímu dozoru MZe ČR. Dále jsou do kontrolního systému zapojeny státní kontrolní orgány - Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ), Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI) a Státní veterinární správa České republiky (SVS) (MZe, 2022, s. 144). EZ je přesně definováno zákonem a pouze ekologičtí zemědělci mohou své produkty označovat jako BIO či EKO (Šarapatka et al., 2006, s. 13).

Obr. 8: Podíl půdy v režimu EZ v ČR k roku 2020

Zdroj: Bošinová et. al., (2021, s. 8)

Ekologické zemědělství se v ČR stalo běžnou složkou agrárního sektoru (Obr. 8). Již v roce 2012 dle Registru ekologických podnikatelů hospodařilo celkem 3 923 subjektů ekologicky na výměře 488 000 ha zemědělské půdy (Redlichová et al., 2014, s. 8). I přesto jsme například oproti Německu či Dánsku zhruba o 20 let pozadu. V Dánsku je naprosto běžné, že ve veřejném sektoru stravování (školy, školky, státní správa, všechny úřady) se vaří z 90 % z biopotravin. Toto u nás zatím stále není. Velký problém je v mentalitě lidí, jelikož ekologické zemědělství u nás zatím pořád ještě nedospělo do fáze, kdy by ho

¹⁰ Závazná norma pro kontrolní a certifikační postupy (MZe, 2022, s. 144).

společnost brala jako něco normálního. Především starší generace lidí vnímá BIO jako něco předraženého a myslí si, že jde pouze o reklamní kampaň. Navíc pro konvenční zemědělství a pro konvenční velké subjekty, které se zaměřují na velkoplošné pěstování kukuřice, řepky, pšenice a dalších plodin a používají pesticidy, glyfosáty a různé regulátory růstu je ekologické zemědělství velmi nepříjemný konkurent, kterého nebudou podporovat (Šuláková & Klappková, 2018, s. 7). Nicméně rok 1990, kdy byly registrovány první 3 ekologické farmy (MZe, 2022, s. 143), je považován za počátek ekologického zemědělství v České republice. V tomto roce došlo k uvolnění finančních prostředků, které byly určeny na podporu začínajících ekologicky hospodařících podniků. Také v tomto roce byly položeny základy celého systému ekologického zemědělství (Redlichová et al., 2014, s. 22).

V letech 1993–1996 díky zrušení dotací došlo ke stagnaci růstu ekologicky hospodařících ploch (dotace byly znovu obnoveny až v roce 1998). Podniky, které hospodařily ekologicky pouze proto, aby získaly zdroje z veřejných financí ukončily svoji činnost. Vládní orgány se v tomto období věnovaly především metodické a legislativní přípravě EZ. V roce 1999 vznikla nezávislá kontrolní organizace, jež měla za úkol monitorovat, zda se v ekologickém hospodaření dodržují nastavená pravidla. Až v roce 2000 byl přijat Zákon o ekologickém zemědělství (č. 242/2000 Sb.), který navazuje na legislativu EU. Tento zákon kodifikuje pravidla pro pěstování rostlin a chovu hospodářských zvířat v ekologickém režimu, zpracování bioproduktů a biopotravin, jejich označování, dovoz a vývoz (Redlichová, 2014, s. 23). Dne 1. 1. 2012 nabyl účinnosti zákon č. 344/2011, kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství (Ústav zemědělské ekonomiky a informací [ÚZEI], 2020, s. 33).

Ministerstvo zemědělství v úzké spolupráci s nevládními organizacemi připravuje Akční plán pro EZ. Tento dokument je hlavním strategickým dokumentem v oblasti rozvoje EZ a produkce biopotravin v ČR. V současné době je v platnosti akční plán EZ na období 2021-2027, v němž bylo vytyčeno několik hlavních strategických cílů a priorit:

- zvýšit ekonomickou životaschopnost ekofarem,
- zvýšení podílu domácích biopotravin na trhu,
- zvýšení spotřeby biopotravin, zejména domácích,
- zvýšení povědomí o přínosech EZ pro životní prostředí a welfare zvířat,
- zvýšení využití poznatků výzkumu a inovací (MZe, 2022, s. 143).

Kromě již zmíněných kontrolních organizací spolupracuje MZe ČR také se svazem ekologických zemědělců PRO-BIO či Bioinstitut, o.p.s. a PRO-BIO LIGA pobočný spolek. MZe ČR podporuje EZ prostřednictvím dotací projektů, které tyto organizace pořádají. Pro příklad uvedeme projekt PRO-BIO Ligy webovou stránku Lovime.bio. Na této webové stránce najdeme obecné informace o EZ a biopotravinách, knihovny, poradny, kalendáře akcí či interaktivní mapu českých biopotravin. Na této mapě najdeme biofarmy a prodejny biopotravin. V roce 2009 vznikla Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství, jejímž koordinátorem je Bioinstitut. Hlavním cílem platformy je šířit znalosti o EZ a produkci biopotravin. Platforma sdružuje zástupce univerzit, výzkumných ústavů a ekologických zemědělců (MZe, 2022, s. 146).

Každý nový zájemce o podnikání v EZ musí podat žádost na MZe. Přílohou žádosti o registraci je vyjádření kontrolní organizace a nový zájemce je tedy povinen kontaktovat příslušnou kontrolní organizaci, přihlásit se u ní ke kontrole a certifikaci a uzavřít s ní smlouvu o kontrole. Po provedené kontrole vystaví kontrolní organizace příslušné potvrzení. MZe zkontroluje podanou žádost a v případě zemědělců vystaví informaci o zahájení přechodného období a po jeho uplynutí vydá rozhodnutí o registraci pro EZ (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 16). Délka přechodného období na pozemcích je stanovena na dva roky u orné půdy a travních porostů a tři roky u vinic, chmelnic a ovocných sadů (MZe, 2022). V tomto období hospodaří zemědělec podle všech pravidel EZ, ale ještě nesmí své produkty označovat slovem bio (PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2010, s. 17).

1.6 Organizace a sdružení v ekologickém zemědělství

1.6.1 Odborové organizace a sdružení

Tyto organizace a sdružení podporují a prosazují zájmy ekologických subjektů, podporují ekologickou produkci a posilují konkurenceschopnost ekologických podniků. Sdružují významné aktéry a propagují biopotraviny.

- PRO-BIO svaz ekologických zemědělců,
- Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ),
- Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína (EKOVÍN),
- BioSad (MZe, 2022, s. 58).

PRO-BIO svaz ekologických zemědělců je nestátní nezisková organizace, která v ČR prosazuje a podporuje zájmy ekologických zemědělců, zpracovatelů a výrobců biopotravin (MZe, 2022, s. 58). Mezi nejvýznamnější projekty tohoto sdružení patří soutěž Česká biopotravina roku, Nejlepší ekofarma roku a Bioakademie (PRO-BIO, 2022). V roce 2021 titul Nejlepší ekofarma roku získaly Eko sady Komňa ve Zlínském kraji (Mze, 2023).

Cílem ČTPEZ je budovat a podporovat rozvoj znalostního systému v oblasti EZ a produkce biopotravin. Dále také posílit konkurenceschopnost ekozemědělského sektoru v ČR ve všech jeho klíčových oblastech. Sdružuje významné aktéry z oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání, zemědělské a potravinářské produkce a obchodu (Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství [ČTPEZ], 2022).

EKOVÍN sdružuje právnické a fyzické osoby zabývající se integrovanou a ekologickou produkcí hroznů a vína. Koordinuje jejich činnosti a chrání jejich oprávněné zájmy (Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína [EKOVIN], 2022).

Spolek BioSad podporuje rozvoj ekologické produkce ovoce v ČR. Poskytuje potřebné informace pěstitelům a usnadňuje komunikaci mezi výzkumem a pěstiteli. Propaguje biopotraviny a ochranu přírody a krajiny (BioSad, 2022).

1.6.2 Kontrolní organizace a státní dozorové orgány

Tyto organizace a orgány kontrolují ekologické hospodaření a ekologickou produkci. Ověřují dodržování právních předpisů a kontrolují zdravotní nezávadnost potravin. Také provádějí certifikační činnosti.

- ABCERT AG, organizační složka,
- Biokont CZ, s. r. o.,
- BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r. o.,
- KEZ o. p. s.,
- Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZUZ),
- Státní veterinární správa (SVS),
- Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI),
- Odbor environmentální a ekologického zemědělství MZe (MZe, 2022, s. 58-59).

ABCERT AG, organizační složka vznikla v Německu jako jedna z prvních organizací, která kontroluje ekologické hospodaření a bioprodukce. Od roku 2006 má svoji pobočku mimo jiné i v ČR (ABCERT, 2022).

Biokont CZ, s. r. o. je česká kontrolní organizace založená v roce 2005. Provádí kontrolní a certifikační činnost v ekologické zemědělské výrobě na území celé České a Slovenské republiky (Biokont, 2022).

BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r. o. působí v ČR od roku 2013 (MZe, 2022, s. 59). Mimo toho, že kontroluje a certifikuje produkty EZ, nabízí také svým klientům jakostní kontroly, posuzování škod způsobených přepravou, různé analýzy ve vlastních laboratořích nebo třeba dohled nad nakládkou či vykládkou (Ekozemědělství, 2022).

Roku 1999 byla založena první česká kontrolní a certifikační organizace KEZ o. p. s., která zajišťuje také privátní certifikaci přírodní kosmetiky či stravovacích zařízení (KEZ, 2022).

MZe ČR zřizuje ÚKZUZ jako specializovaný orgán státní správy. Současně je organizační složkou státu a správním úřadem. Provádí úřední kontroly v EZ za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví a dobrých životních podmínkách zvířat (MZe, 2022).

SVS je státní institucí, která ze zákona vykonává dozor nad zdravím zvířat a nad zdravotní nezávadností potravin živočišného původu (MZe, 2022, s. 59).

SZPI kontroluje zemědělské výrobky, potraviny nebo tabákové výrobky přicházející do styku s potravinami. Od roku 2015 kontroluje také reklamy a pokrmy v některých zařízeních společného stravování. Tyto kompetence se vztahují při uvádění na trh, tedy na výrobu, uchování, přepravu i prodej (včetně dovozu). Základním typem kontrol jsou audity a komplexní kontroly zaměřené na bezpečnost potravin (Státní zemědělská a potravinářská inspekce [SZPI], 2022).

Odbor environmentální a ekologického zemědělství MZe zajišťuje funkčnost celého kontrolního systému EZ, včetně nastavení postupů při porušení pravidel. Zajišťuje uplatňování evropské a národní legislativy pro EZ a výrobu biopotravin, používání státního loga, vedení registru všech ekologických podnikatelů v ČR (MZe, 2022, s. 59).

1.6.3 Vzdělávací, výzkumné a poradenské organizace

Jak již z názvu vyplývá tyto organizace provádějí výzkumy, nabízejí poradenství a vzdělání v oblasti EZ.

- Výzkumný ústav živočišné výroby, v. v. i. (VÚŽV),
- Výzkumný ústav pícninářský, spol. s r. o. Troubsko (VUPT),
- Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i. (VÚRV),
- Česká zemědělská univerzita v Praze,
- Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI),
- Biocont Laboratory, spol. s r. o.,
- Bioinstitut, o. p. s. – Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny,
- Vysoká škola chemicko-technologická v Praze,
- Mendelova univerzita v Brně,
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (MZe, 2022, s. 59-60).

V roce 1951 byl založen VÚŽV jako veřejná výzkumná instituce, která je centrem výzkumu biologických a biotechnologických základů chovu hospodářských zvířat. Zajišťuje činnost Vědeckého výboru výživy zvířat a z pověření Ministerstva zemědělství zastupuje Českou republiku v Evropském sdružení pro živočišnou výrobu. Dále také zpracovává analýzy pro chovatele, organizuje odborné kurzy a školení či vytváří expertízy a konzultace pro dokumentaci a legislativu MZe (Výzkumný ústav živočišné výroby [VÚŽV], 2022).

VUPT provádí výzkum v oblasti zemědělství, potravinářství a biotechnologií. Vede řadu mezinárodních projektů aplikovaného výzkumu a transferu inovací v oblasti bioekonomiky (Výzkumný ústav pícninářský, 2022).

VÚRV je v České republice největším pracovištěm aplikovaného výzkumu, zaměřeným na rostlinnou výrobu a příbuzné obory. Hlavním cílem výzkumu je získat vědecké poznatky pro podporu trvale udržitelného rozvoje zemědělství, na základě inovací systémů a technologií pěstování zemědělských plodin pro produkci kvalitních a bezpečných potravin, krmiv a surovin pro energetické a průmyslové využití (Výzkumný ústav rostlinné výroby [VÚRV], 2022).

Obor Ekologické zemědělství je možné studovat na České zemědělské univerzitě v Praze. Vedle klasických zemědělských oborů lze také studovat obory z oblasti životního

prostředí, ochrany krajiny, obnovitelných zdrojů i související pedagogiky (Česká zemědělská univerzita v Praze, 2022).

ÚZEI je expertní centrum, které se zaměřuje na zemědělskou ekonomiku, potravinářství, zemědělské poradenství a informace. Spravuje Knihovnu Antonína Švehly, která je třetí největší oborovou knihovnou na světě (Ústav zemědělské ekonomiky a informací [ÚZEI], 2022).

Biocont Laboratory, spol. s r. o. byla založena roku 1991 a od této doby se společnost věnuje biologické a biotechnické ochraně rostlin. Nabízí různý sortiment profesionálním zemědělcům, ale i drobným pěstitelům a zahrádkářům. Všechny parazitické hlístice a biologické postřiky jsou na přírodní bázi bez chemie a bez pesticidů (Biocont, 2022).

Roku 2004 byl založen Bioinstitut, o. p. s. – Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny za účelem zastřešení aktivit výzkumu a vzdělávání v EZ v České republice a v zemích střední a východní Evropy. Výzkumný ústav pro ekologické zemědělství FiBL Frick a PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců Šumperk jsou spoluzakladateli a partnery. Bioinstitut je koordinátorem České technologické platformy pro ekologické zemědělství a členem FiBL International - Mezinárodního sdružení výzkumných institucí v oblasti EZ (Bioinstitut, 2022).

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze patří mezi největší tuzemské instituce zaměřené na technickou chemii, chemické a biochemické technologie, materiálové a chemické inženýrství, potravinářství a výživu, životní prostředí, nově také ekonomiku a management (Vysoká škola chemicko-technická v Praze, 2022). Zkoumá se zde kvalita, původ a pravost ekologických surovin a produktů (MZe, 2023).

Mendelova univerzita v Brně vzdělává budoucí generace odborníků v zemědělství, lesnictví, ekonomii, zahradnictví, regionálním rozvoji a pedagogice. Studenti a absolventi se zabývají například ochranou životního prostředí, klimatickou změnou, udržitelností, vývojem léčiv, bezpečnými potravinami, chováním spotřebitelů, cirkulární ekonomikou a mnoha dalšími (Mendelova univerzita v Brně, 2022).

Základy ekologického zemědělství jsou součástí bakalářských studií na Jihočeské univerzitě. V magisterském stupni je možné studovat přímo specializaci ekologické zemědělství v rámci oboru Agroekologie (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2022).

1.6.4 Odbytové organizace a prostředky pro distribuci produktů

Tyto organizace zajišťují odbyt biovýrobků a koordinují jejich prodej.

- PRODEJ-BIO s. r. o.,
- Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO (MZe, 2022, s. 59).

PRODEJ-BIO s. r. o. organizuje a koordinuje odbyt českých biosurovin (obiloviny, luštěniny, krmiva, osiva, maso) s cílem umístit českou produkci na český trh (Prodej bio, 2022).

V roce 2012 vzniklo Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO jako sdružení producentů biomléka v ČR za účelem zajištění společného odbytu a poskytování podpory členům při prodeji a uvádění zboží na trh (MZe, 2022, s. 59).

2 Ekologické zemědělství ve Zlínském kraji

2.1 Charakteristika kraje

Zlínský kraj je čtvrtým nejmenším krajem v ČR (ČSÚ, 2019) a rozkládá se na jihovýchodě Moravy. Na severozápadě sousedí s Olomouckým krajem, na severovýchodě s Moravskoslezským krajem a na jihozápadě s krajem Jihomoravským. Jihovýchodní hranice kraje tvoří státní hranice se Slovenskem. Kraj je rozdělen do 4 okresů: Kroměříž, Vsetín, Zlín, Uherské Hradiště.

Území tohoto kraje má členitý charakter. Na severu kraje se táhnou Moravskoslezské Beskydy, na východě na hranicích se Slovenskem Javorníky a Bílé Karpaty. Od Beskyd podél hranice se Slovenskem se rozkládá hornaté Valašsko, Vizovické a Vsetínské vrchy. Na západě kraje se rozkládají úrodné nížiny – Hornomoravský a Dolnomoravský úval. Úvaly protéká nejvýznamnější vodní tok kraje, řeka Morava, do které se vlévá většina toků protékajících územím. Většina půd v hornatých a vrchovinných oblastech je minerálně chudá s nedostatkem humusu. Najdeme zde převážně hnědé půdy a podzoly. V obou úvalech se pak vyskytují úrodné hnědozemě a černozemě. Podnebí má kontinentální charakter. Nejteplejší oblastí je Dolnomoravský úval. Naopak nejchladnější oblastí jsou Beskydy (Podhorský, 2006, s. 8).

Z celkové plochy území zaujímá zemědělská půda skoro polovinu rozlohy, konkrétně 48,5 % z celkové rozlohy kraje a je převážně zastoupena ornou půdou (29 % z celkové plochy kraje). Druhé největší zastoupení mají trvalé travní porosty (15,4 % z celkové plochy kraje). Ovocné sady, vinice a zahrady se podílejí méně než 4 % na celkové ploše Zlínského kraje. Chmelnice zde nenajdeme žádné. Z nezemědělské půdy pak většinu tvoří lesní pozemky, konkrétně 40 % z celkové plochy kraje (Tab. 1). Zaměříme-li se pouze na zemědělskou půdu a její skladbu, dle Grafu 1 orná půda zabírá 60,2 %, zahrady 6%, ovocné sady 1,6 % a vinice 0,5 %.

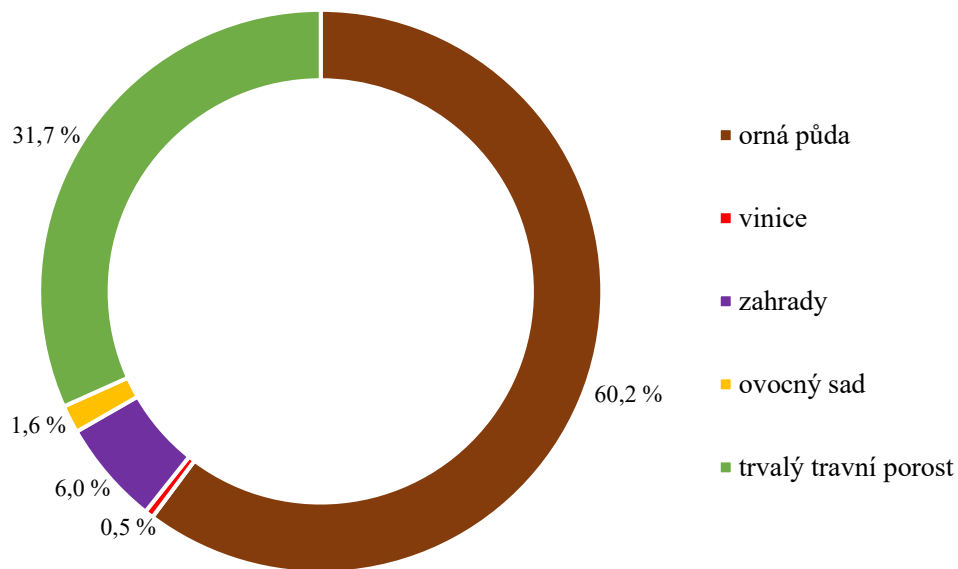
K 30. 6. 2022 měl Zlínský kraj 571 960 obyvatel (ČSÚ, 2022). Národopisně či etnograficky můžeme kraj rozdělit na tři oblasti: Haná, Slovácko a Valašsko. Pro všechny tři etnografické oblasti bylo dříve zemědělství typickou hospodářskou činností.

Tab. 1: Půdní fond ve Zlínském kraji

Zlínský kraj			
druh půdy		plocha území (ha)	plocha území (%)
			396 297,3
zemědělská půda	celkem	192 351,4	48,5
	orná půda	116 528,8	29,4
	chmelnice	-	-
	vinice	868,2	0,2
	zahrada	11 060	2,8
	ovocný sad	3 014,9	0,8
	trvalý travní porost	60 879,4	15,4
nezemědělská půda	celkem	203 945,9	51,5
	lesní pozemek	158 825,1	40,1
	vodní plocha	5 296,6	1,3
	zastavěná plocha a nádvoří	7 362,4	1,9
	ostatní plocha	32 461,7	8,2

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 31. 12. 2021)

Graf 1: Skladba zemědělské půdy ve Zlínském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 31. 12. 2021)

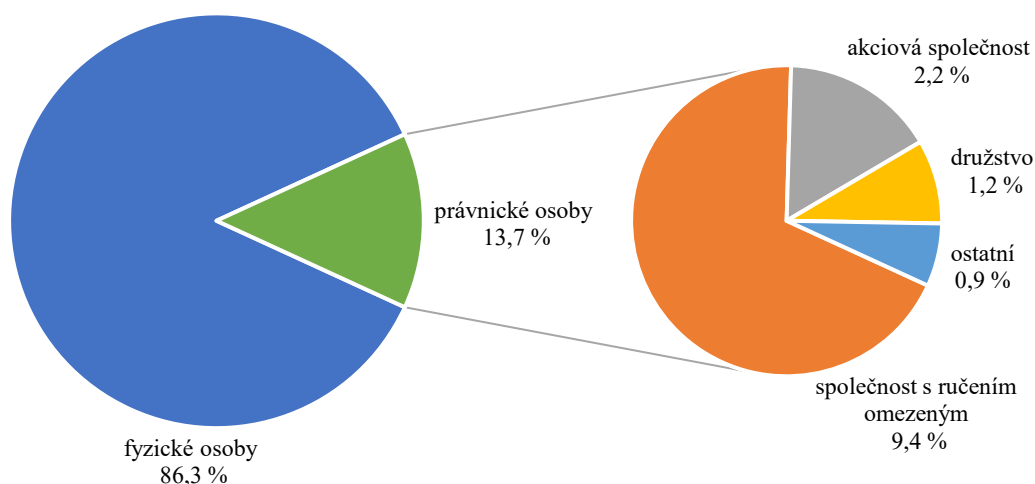

2.2 Potravinářský průmysl a zemědělství ve Zlínském kraji

Zemědělství má v kraji velmi dobré podmínky pro pěstování ovoce, zeleniny, cukrové řepy a obilnin v nížinách v povodí Moravy, převážně v oblasti Hané. Brambory, oves, len a řepka olejka se pěstují v podhůří. Rozlehlé vinice najdeme na Slovácku, horské louky a pastviny se vyskytují převážně na Valašsku a v Bílých Karpatech (SZIF, 2022). Významné jsou také jabloňové, meruňkové, švestkové a broskvové sady. Jak jsme již zmiňovali (Tab. 1), chmelnice se zde žádné nenacházejí.

K 30. 9. 2020 hospodařilo ve Zlínském kraji celkem 1 657 zemědělských subjektů, z nichž převážnou většinu tvořili fyzické osoby (Graf 2).

Graf 2: Zemědělské subjekty ve Zlínském kraji dle právní formy

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Většina zemědělské půdy v kraji je však obhospodařována právníckými osobami (Graf 3), které hospodaří na daleko větších farmách než fyzické osoby (Tab. 2).

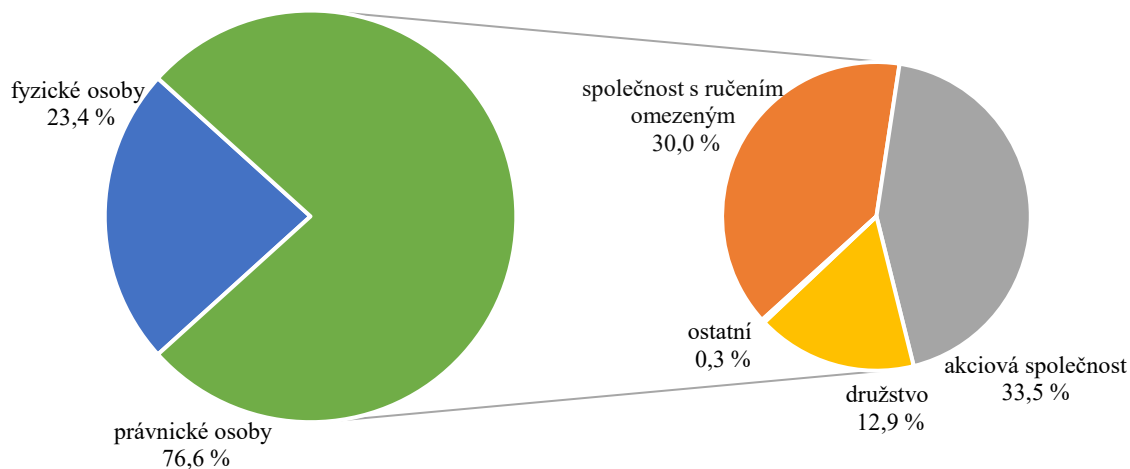
Tab. 2: Obhospodařovaná půda ve Zlínském kraji

Právní forma zemědělských subjektů	Počet subjektů	Obhospodařovaná půda (ha)	Průměrná obhospodařovaná plocha (ha)*
fyzické osoby	1 430	34 799,59	24,34
právnícké osoby	227	113 796,24	501,31

*připadající na jednu fyzickou či právníckou osobu

Zdroj: ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Graf 3: Obhospodařovaná zemědělská půda ve Zlínském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Ve Zlínském kraji, který zaujímá 5 % rozlohy ČR, zemědělské subjekty obhospodařují 4,3 % veškeré půdy (vztaženo k ČR). Nejvíce je zde zastoupena orná půda a trvalé porosty. Z celorepublikového hlediska je zde významné zastoupení zahrad, ovocných sadů a hlavně ostatních trvalých kultur (vánoční stromky, rychle rostoucí dřeviny, surový materiál na pletení košů nebo vyplétání proutěného nábytku, příkladem může být vrba košíkářská, širok metlový, rákos, bambus, sítina), neboť ty mají největší zastoupení právě v tomto kraji. Po Jihomoravském a Libereckém kraji je zde také významné zastoupení vinic (příloha D). Nejvíce osevních ploch na orné půdě je určeno obilovinám (především pšenici), kterých se v tunách sklídí nejvíce. Jak je patrné z Tab. 3, nejvyšší výnosnost má v kraji kukuřice, která je ale především určená na siláž. Z ovocných stromů zde drtivě převažují počty jabloní, které současně mají nejvyšší výnosnost (Tab. 4). Nejvýznamnější je zde chov ovcí, a to z celorepublikového hlediska, neboť jejich počet na 100 ha zemědělské půdy je několikanásobně vyšší než republikový průměr. Dále je velice významný chov koz, jejichž počet je hned po Libereckém a Karlovarském kraji nejvyšší v republice. Naopak stavy drůbeže se pohybují daleko pod republikovým průměrem. Velice zajímavé je rozdělení počtu rojů včelstva mezi kraje, neboť naprostá většina je přiřazena kraji Jihomoravskému (příloha A).

Zemědělství k 30. 9. 2020 zaměstnávalo celkem 9 132 pracujících (zhruba 5 % všech pracujících v zemědělství v celé ČR) včetně těch, kteří pracovali na mimopracovní poměr (příloha B). Pokud porovnáme zaměstnané ve všech odvětvích napříč celou Českou

republikou, zjistíme, že zpracovatelský průmysl zaměstnává ve Zlínském kraji více než třetinu všech pracujících osob v kraji. Vyšší procento najdeme jen v Libereckém kraji (příloha C)

Tab. 3: Osevní plochy a sklizeň ve Zlínském kraji v roce 2020

Plodina	Osevní plochy (ha)	Sklizeň (t)
obiloviny	54 506	343 565
pšenice	33 580	204 211
ječmen	11 907	65 510
brambory	248	6 794
řepka	13 055	42 900
kukuřice na zeleno a na siláž	7 098	288 771

Zdroj: ČSÚ (data k 31. 5. 2020)

Tab. 4: Ovocné stromy a sklizeň ovoce ve Zlínském kraji v roce 2020

Ovocný strom/keř	Počet ovocných stromů a keřů	Sklizeň ovoce (t)
jabloně	779 676	7 418
hrušně	18 806	100
švestky	223 376	1 714
třešně	28 572	68
slívy, renklódy a mirabelky	22 867	99
višně	12 656	69
rybíz	4 699	2

Zdroj: ČSÚ (data k 31. 5. 2020)

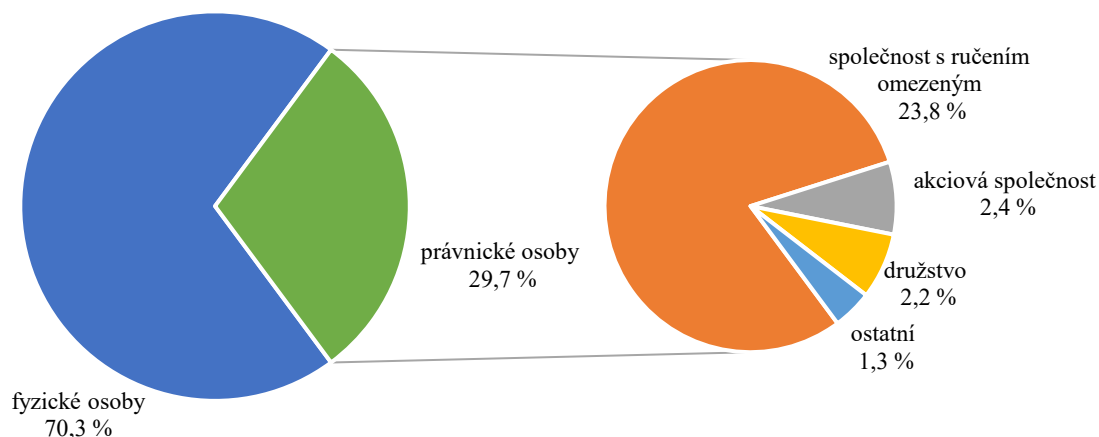
Tento kraj je výrazně průmyslově orientovaný region s jedním z nejvyšších podílů zpracovatelského průmyslu na zaměstnanosti mezi kraji ČR (příloha C). Z hlediska struktury průmyslu patří průmysl potravinářský ve Zlínském kraji mezi dominantní (Svaz průmyslu a dopravy České republiky, 2015, s. 7). Jako konkrétní příklad můžeme uvést firmu Hamé a.s., která zaměstnává více než 2 500 lidí a patří tak mezi největší zaměstnavatele v kraji (Skácelová, 2015, s. 41 a 54). Firma má nadnárodní význam, neboť své výrobky vyváží do více než 30 zemí světa (Skácelová, 2015, s. 41 a 51). Dále můžeme zmínit firmu Rudolf Jelínek a.s., která patří mezi největší výrobce ovocných destilátů na světě (Skácelová, 2015, s. 41), nebo třeba firmu Vincentka a. s., Nestlé Česko s. r. o., mlékárnu Valašské Meziříčí či pivovar Uherský Brod.

2.3 Ekologické subjekty

Tento kraj patří mezi kraje s významným zastoupením EZ, pro které jsou využívány především trvalé travní porosty v jihovýchodní části kraje, na kterých je chován zejména masný skot a ovce. Dobře se rozvíjí ekologické zelinářství a ovocnářství (ČSÚ, 2019).

MZe ČR eviduje k 2. 12. 2022 celkem 461 ekologických subjektů ve Zlínském kraji – většinou se jedná o fyzické osoby (Graf 4). V okrese Kroměříž podniká celkem 44 z těchto subjektů, 103 v okrese Uherské Hradiště, 116 v okrese Vsetín a v okrese Zlín 198. Kontrolní organizace ABCert certifikovala 78 z těchto ekologických subjektů, Biokont 260, Bureau Veritas 2 a KEZ 121 (MZe, 2022).

Graf 4: Ekologické subjekty ve Zlínském kraji dle právní formy

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe (Přehled ekologických zemědělců, data k 2. 12. 2022)

Tab. 5: Obhospodařovaná půda v EZ ve Zlínském kraji

Právní forma zemědělských subjektů	Počet subjektů	Obhospodařovaná půda* (ha)	Obhospodařovaná půda* (%)	Průměrná obhospodařovaná plocha** (ha)
fyzické osoby	324	13 661,03	33,88	42,16
právnícké osoby	137	26 661,66	66,12	194,61
celkem	461	40 322,69	100	87,47

* započítává se i půda v přechodném období

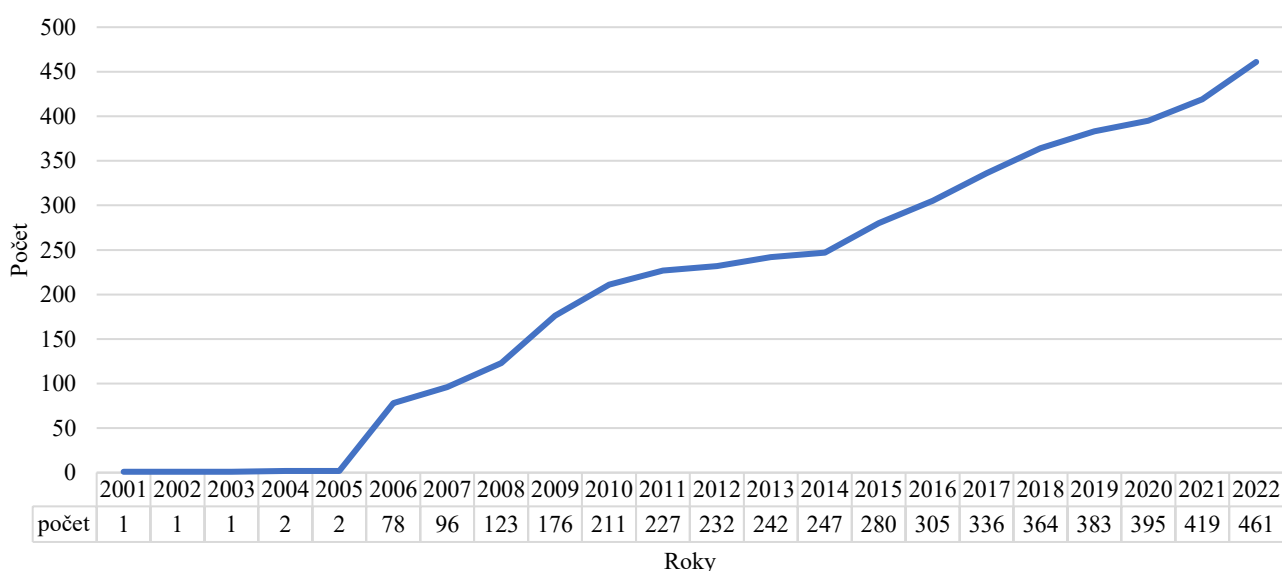
**připadající na jednu fyzickou či právníckou osobu

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe (Přehled ekologických zemědělců, data k 2. 12. 2022)

Fyzických osob (324 subjektů) podnikajících v EZ ve Zlínském kraji je více než právnických (137 subjektů), a i zde se nám opakuje trend toho, že právnické osoby obhospodařují většinu půdy (66 %) a průměrná ekologicky obhospodařovaná plocha je mnohonásobně větší než u osob fyzických – skoro pětkrát (Tab. 5).

První podnikatelský subjekt hospodařící ekologicky na území Zlínského kraje byl registrován v roce 2001 (Graf 5). Kromě let 2002, 2003 a 2005 byl nárůst počtu ekologických subjektů zaznamenán v každém roce. Největší přírůstek v počtu nově registrovaných ekologických subjektů byl mezi roky 2005 a 2006.

Graf 5: Vývoj počtu ekologických subjektů ve Zlínském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe (Přehled ekologických zemědělců, 2022)

Z ekologických subjektů převažují ekologičtí zemědělci (fyzické i právnické osoby), kterých na území Zlínského kraje podniká celkem 403. Většina z nich, konkrétně 356, se věnuje pouze zemědělské činnosti, ať už pěstování plodin či chovu zvířete. Zbytek svoji zemědělskou činnost kombinuje s jinou činností, například se zde nachází 24 zemědělců, kteří současně svoje suroviny zpracovávají na výrobky a nevykonávají žádnou další činnost. Chovu zvířat se věnuje 343 ekologických subjektů (3 z nich se věnují pouze chovu - konkrétně chovu ovcí, jeden z nich chová současně i skot) (Tab. 6). Nejčastěji ekologičtí chovatelé chovají skot, ovce a koně (MZe, 2022) a nejpočetněji je z hospodářských zvířat zastoupen skot (56 %) a poté ovce (29 %) (Graf 9). Ryby chová pouze jeden jediný ekologický chovatel v kraji, stejná situace je i se včelami. Výrobou či distribucí ekologických krmiv se zabývají pouze tři ekologické subjekty, avšak distribuci

či prodej samotných bioproduktů/biopotravin má ve své činnosti na starost 55 těchto subjektů. Samotnou výrobou bioproduktů/biopotravin se zabývá 67 ekologických subjektů, 19 subjektů tyto produkty dováží ze třetích zemí světa a 10 subjektů je do třetích zemí vyváží. Ve Zlínském kraji je registrováno celkem 6 výrobců či dodavatelů ekologického rozmnožovacího materiálu (Tab. 6). Jako příklad takového materiálu uvádíme řízky nebo oddenky, ze kterých se pěstují plodiny a jiné rostliny (Evropská komise, 2023). Ekologických sběračů volně rostoucích rostlin zde najdeme celkem šest (Tab. 6).

Tab. 6: Rozdělení činností ekologických subjektů ve Zlínském kraji

ZEM 356	ZEM+CHR 1	ZEM+VYR+ROZ 1
VYR 12	OBC+DOV 5	ZEM+VYR+OBC 5
OBC 17	OBC+KRM 1	ZEM+VYR+SVR 1
ROZ 1	ZEM+KRM 1	OBC+DOV+VYV+KRM 1
ZEM+ROZ 3	OBC+ROZ 1	ZEM+VYR+OBC+SVR 1
ZEM+SVR 4	VYR+DOV 2	VYR+OBC+DOV+VYV 4
ZEM+VCL 1	VYR+OBC 11	ZEM+VYR+OBC+VYV 1
ZEM+OBC 1	OBC+DOV+VYV 2	ZEM+VYR+OBC+DOV 1
ZEM+VYR 24	VYR+OBC+DOV 2	ZEM+VYR+OBC+DOV+VYV 2

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe (Přehled ekologických zemědělců, data k 2. 12. 2022)

Vysvětlivky k Tab. 6:

ZEM - ekologický zemědělec

VYR - výrobce biopotravin

OBC - distributor - obchodník

DOV - dovozce ze 3. zemí

VYV - vývozce do 3. zemí

KRM - výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv

ROZ - výrobce nebo dodavatel eko. rozmnož. materiálu

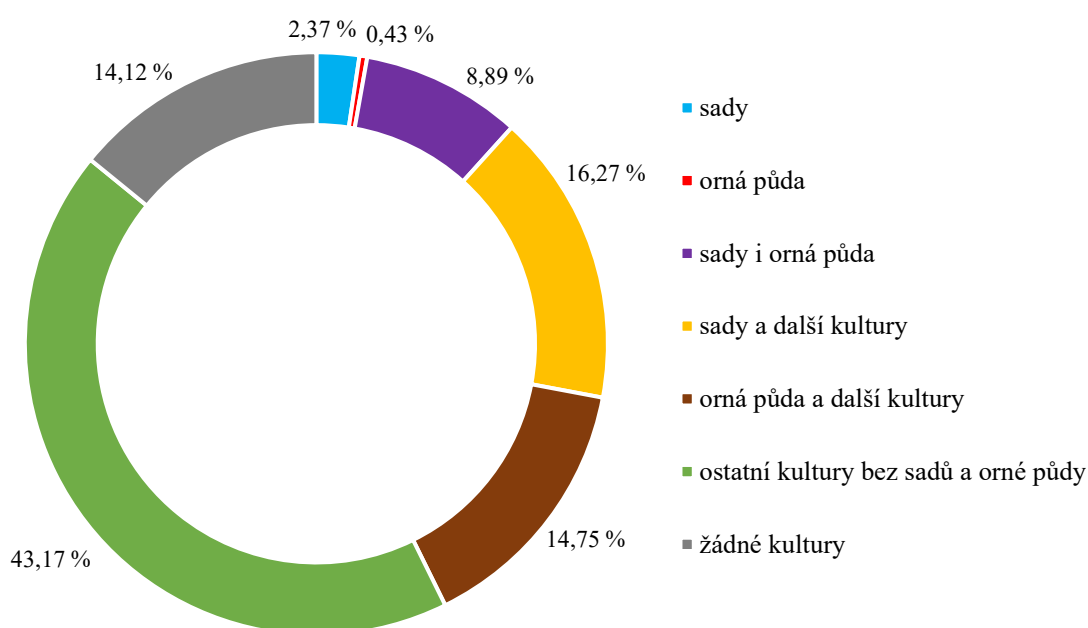
VCL - ekologický chovatel včel

CHR - ekologický chovatel ryb

SVR - ekologický sběrač volně rostoucích rostlin

Pokud se zaměříme na rozdělení kultur v EZ zjistíme (Graf 6), že 111 ekologických subjektů (24 %) ve Zlínském kraji obhospodařuje ornou půdu (jen ornou půdu necelé půl procento) a 127 (necelých 28 %) ovocné sady (jen ovocné sady zhruba 2 %). Přibližně 14 % těchto subjektů nevlastní žádné kultury, patří mezi ně hlavně výrobci, zpracovatelé, dovozci, vývozci či obchodníci. Nejčastěji jsou ekologické subjekty (43 %) vlastníky ostatních kultur bez orné půdy a sadů. Mezi tyto kultury řadíme trvalé travní porosty, trvalé travní kultury, zejména školky a mimoprodukční plochy.

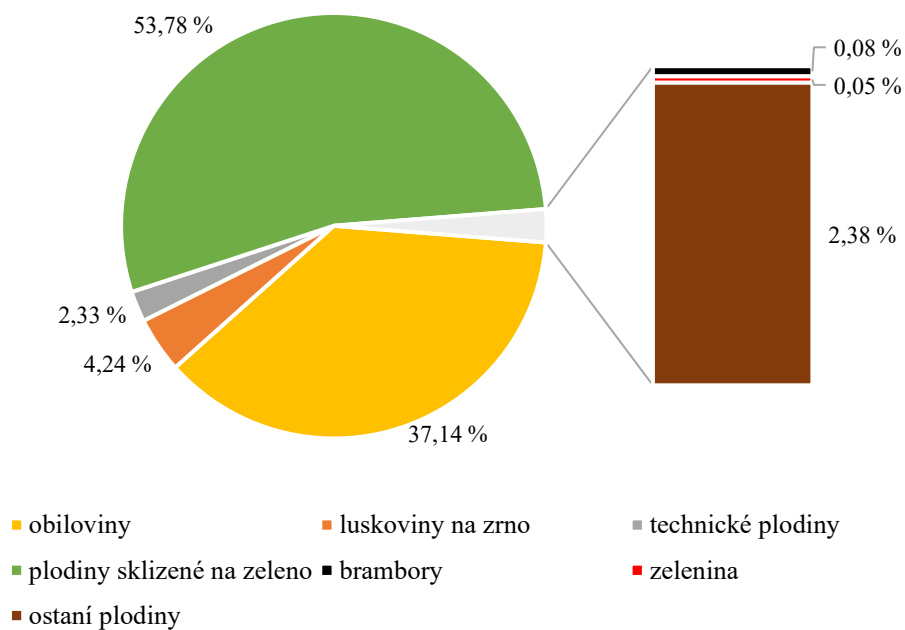
Graf 6: Rozdělení kultur v EZ ve Zlínském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe (Přehled ekologických zemědělců, data k 2. 12. 2022)

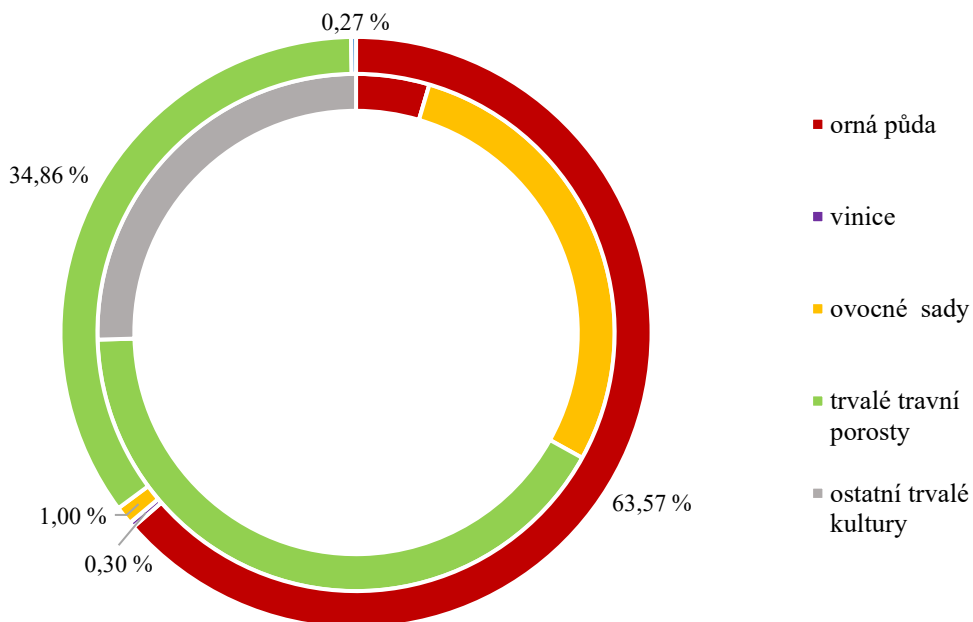
Ekologická orná půda ve Zlínském kraji je z více než 50 % využita k pěstování plodin, které se sklízí na zeleno (Graf 7). Což jsou plodiny sklizené v tzv. zeleném stavu či mléčné zralosti, pro příklad uvádíme luskoviny, jako je hrách setý, vikev setá, luskovinoobilné směsky či různé druhy jetelů nebo i kukuřice (ČSÚ, 2020). Další velká část orné půdy je věnována ekologickému pěstování obilnin. Technické plodiny, luskoviny na zrno, zelenina, okopaniny a další jsou pěstovány zhruba na desetině plochy ekologické orné půdy.

Graf 7: Využití orné půdy v EZ ve Zlínském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Graf 8: Podíl kategorií zemědělské půdy (vnější mezikruží) a podíl kategorií zemědělské půdy obhospodařovatelné ekologicky (vnitřní mezikruží) ve Zlínském kraji

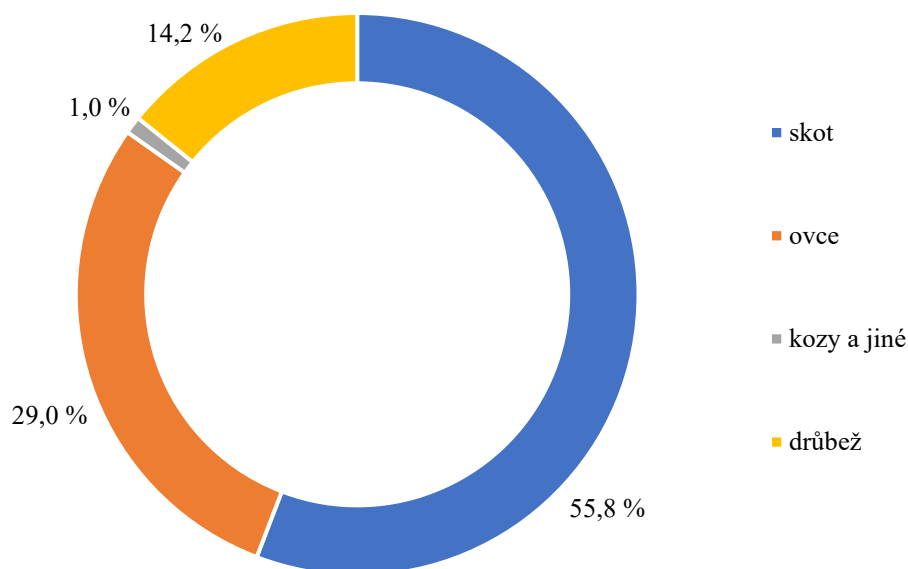
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Jedna čtvrtina zemědělské půdy je ve Zlínském kraji obhospodařována ekologicky. Větší zastoupení v ČR mají kraje Karlovarský a Liberecký. S předstihem necelého jednoho procenta také kraj Moravskoslezský (příloha F). Nachází se zde 7 % veškerých ekologických ploch v ČR (7. místo v ČR) (příloha G). Největší podíl ve Zlínském kraji zaujímá orná půda, ale její většina je obhospodařována konvenčním způsobem (Graf 8). Tento kraj má také přední zastoupení trvalých kultur vedené v režimu EZ (příloha E). Pro Zlínský kraj bohužel nebyla k vybranému období data pro vinice, které by byly udržovány v systému EZ. Velké zastoupení v tomto systému mají ovocné sady, trvalé travní porosty a ostatní trvalé kultury (Graf 8). Pokud tento podíl srovnáme s ČR můžeme konstatovat, že je vyšší než celorepublikový průměr, a to ve všech kategoriích – kromě vinic, pro která nebyla data. Byť je drtivá většina orné půdy vedena v konvenčním zemědělství, podíl orné půdy v EZ je z celorepublikového hlediska i tak velmi významný, neboť je třetí nejvyšší v ČR. Vyšší podíl mají jen kraje Karlovarský a Plzeňský (příloha F).

Zlínský kraj patří mezi kraje s nejvyšším počtem ekologických farem v ČR. Vyšší počty mají kraje Jihočeský, Plzeňský a Moravskoslezský. Průměrná výměra ekofarem je však pod republikovým průměrem. Najdeme zde spíše mnoho menších ekofarem.

Graf 9: Stavby hospodářských zvířat v EZ ve Zlínském kraji

Zdroj: dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

2.4 Dotazníkové šetření

Bylo osloveno 199 z celkem 461 ekologických subjektů, které mají sídlo vedené ve Zlínském kraji. Všechny ekologické subjekty nebylo možné oslovit, k dispozici nebyl kontakt. Dotazník byl šířen přes soukromou e-mailovou adresu, přičemž 10 z oslovených se odkaz na dotazník nedoručil, neboť uvedená e-mailová adresa neexistovala. Tento důvod distribuce byl vybrán záměrně, aby případně respondenti mohli na doručený e-mail reagovat. Kontakt na jednotlivé respondenty byl vyhledáván pomocí stránek mapy.cz, firmy.cz, iskopanice.cz, vyrobkyzkraje.cz, ceskyfarmar.cz, edb.cz, expanzo.com. Samotný dotazník byl sestaven na stránce survio.com (příloha H) a obsahoval celkem 12 otázek (5 otevřených). Všechny odpovědi, kromě dvou, (otázka 5 a 7) byly povinné. Zásadní bylo zjistit, jaký pohled mají respondenti na EZ, co pro ně znamená, proč v tomto systému podnikají, s jakými problémy se potýkají a co by jim v podnikání nejvíce pomohlo. Ze 189 oslovených respondentů si 61 respondentů stránku s dotazníkem otevřelo, 24 z nich začalo dotazník vyplňovat, ale z neznámých důvodů dotazník nedokončili. Dotazník tedy vyplnilo a odeslalo 37 respondentů, přičemž doba vyplnění se pohybovala nejčastěji mezi 5–10 minutami.

Některé odpovědi jsme byli nuceni pro snazší a přehlednější vyhodnocení mírně upravit, případně sumarizovat. Konkrétně jsou tím myšleny odpovědi na otázky 1, 3 a 8. Tyto otázky byly otevřené, odpovědi byly opravdu různorodé a mnohokrát bohužel respondenti neodpověděli přesně dle požadavku. U první otázky byl častý problém s tím, že odpovídali větou či více slovy, i když bylo uvedeno, že mají napsat pouze tři slova.

Příklad úpravy (Otázka č. 1):

soulad s přírodou, pracnost ► soulad, příroda, práce

bioprodukt, hezká krajina, spousta hmyz ► bioprodukt, krajina, hmyz

kvalitní a poctivá práce s ohledem na přírodu ► kvalita, práce, příroda

Příklad úpravy (Otázka č. 3):

zodpovědnost, moc to o podnikání není ► zodpovědnost

mám rád přírodu ► příroda

ochrana planety a soběstačnost ► ochrana, soběstačnost

Příklad úpravy (Otázka č. 8):

přílišná byrokracie, snižující se dotace, narůstající náklady ► byrokracie, dotace, náklady

odbyt ve správnou dobu za tu správnou cenu ► rentabilita

lidé už nejsou ochotni za biopotraviny platit vyšší ceny ► rentabilita

Otázka 1: Jaká tři slova se Vám vybaví, když se řekne ekologické zemědělství?

Obr. 9: Word Cloud – asociace s EZ

Zdroj: vlastní zpracování dle odpovědí respondentů

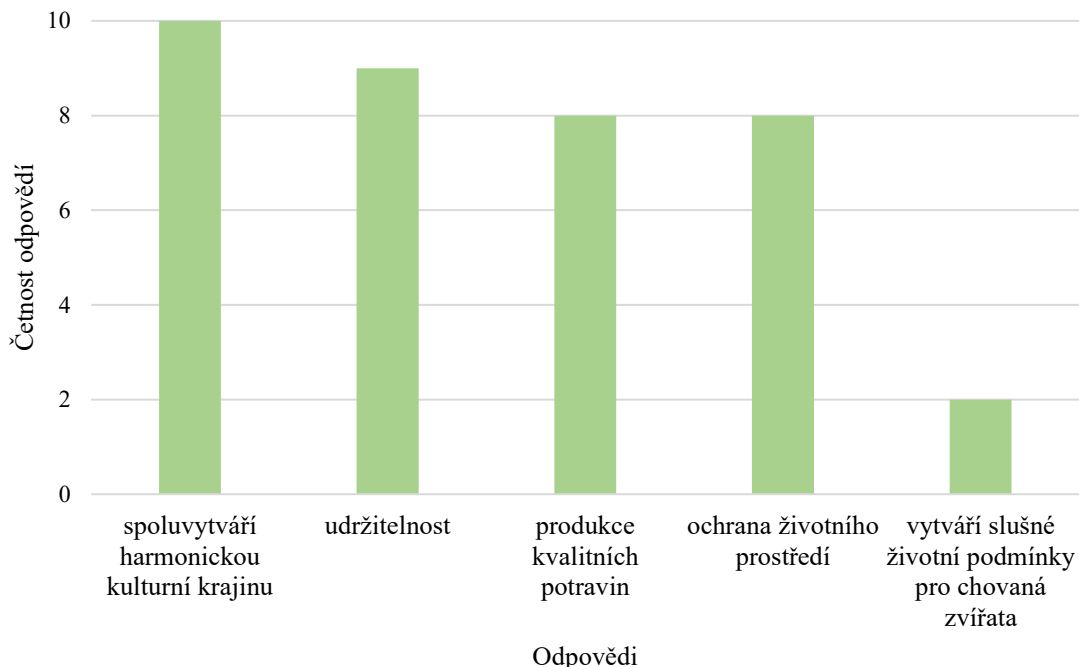
Odpovědi jsem zpracovala technikou Word Cloud. Zajímavé a dle mě nesmírně užitečné na této technice je snadné zobrazení frekvenční analýzy všech slov, protože velikost písma zde odpovídá počtu výskytů. Jak je patrné (Obr. 9), respondenti si nejčastěji spojují EZ s přírodou, značkou bio, zdravím a prací. Najdeme zde ale také slova jako problémy, překážky, podvod, drahota – tato slova však nemají početné zastoupení.

Otázka 2: Co je podle Vás hlavní předností ekologického zemědělství?

U této otázky měli respondenti předdefinované odpovědi a směli vybrat pouze jednu z nich. K vyhodnocení jsem využila sloupcový graf, na jehož vodorovné ose jsou jednotlivé odpovědi. Četnost odpovědí vidíme na svislé ose. Pod touto otázkou byla uvedena upřesňující informace, aby dotazovaní zaškrtnli to, co považují za nejzásadnější

a stěžejní. Nejvíce krát byla označena odpověď – spoluvytváří harmonickou kulturní krajinu (Graf 9).

Graf 10: Hlavní přednost EZ

Zdroj: vlastní zpracování dle dat odpovědí respondentů

Otázka 3: Proč podnikáte zrovna v ekologickém zemědělství?

Respondenti odpovídali volnou formou. Nejčastěji volili jednotlivá slova či krátké věty. Zejména proto jsem se rozhodla vyhodnotit tuto otázku opět metodou Word Cloud. V odpovědích (Obr. 10) se respondenti shodovali na slovech soulad či v souladu s přírodou, ekologie, udržitelnost. Častokrát také zmínili to, že podnikají v chráněné krajinné oblasti (CHKO), kde se jinak než ekologicky hospodařit nedá. Zhruba čtvrtina odpovědí nesla myšlenku toho, že EZ je samozřejmostí, je filozofií, životním stylem či způsobem života, a proto respondenti podnikají v tomto systému. Několik respondentů také uvedlo jako hlavní důvod dotace a poptávku po bioproduktech.

Obr. 10: Word Cloud – proč podnikám v EZ

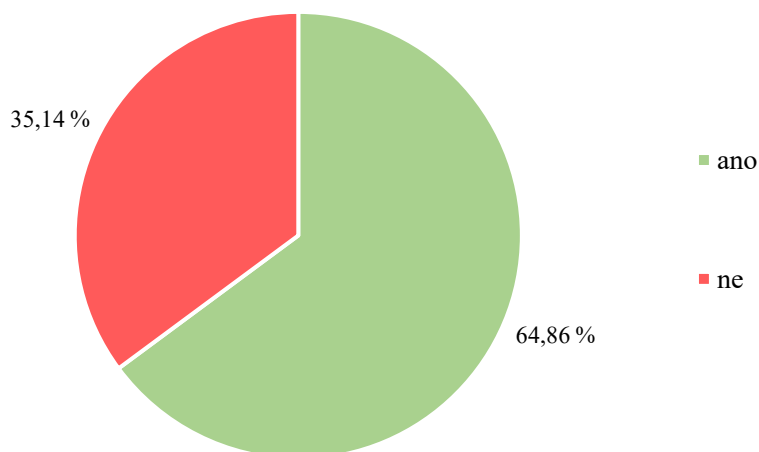

Zdroj: vlastní zpracování dle odpovědí respondentů

Otázka 4: Je kontrolní systém v ekologickém zemědělství dle Vás nastaven správně?

Zde měli respondenti na výběr pouze ano/ne, proto jsem tuto otázku vyhodnotila jednoduchým kruhovým grafem. Většina respondentů má za to, že je kontrolní systém nastaven správně (Graf 10).

Graf 11: Správné nastavení kontrolního systému v EZ

Zdroj: vlastní zpracování dle dat z dotazníku

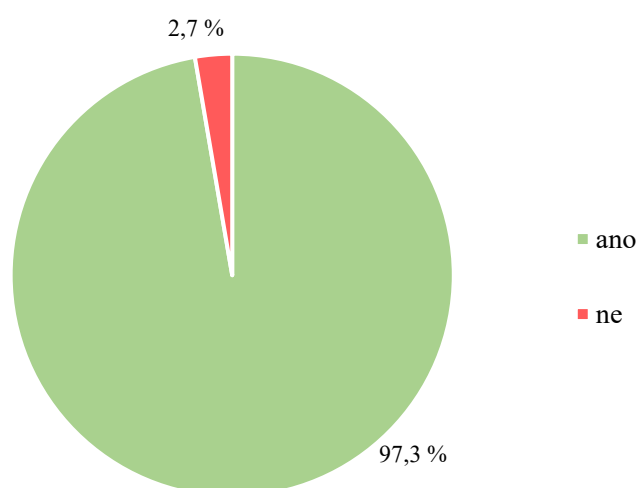
Otázka 5: Pokud jste u předchozí otázky zaškrtnli ne, prosím, zdůvodněte svoji odpověď.

Odpověď na tuto otázku nebyla povinná. Respondenti, kteří v předchozí odpovědi uvedli ano, mohli tuto otázku přeskočit. Odpovědi zde byly různorodé. Nejčastěji respondenti zmiňovali administrativní zátěž, komplikované legislativní požadavky a rozdíly mezi malými zemědělci a velkými podniky. Zemědělci musí dodržovat stejná pravidla jako velké zemědělské podniky. Většina malých zemědělců podniká v systému EZ z přesvědčení a komplikované legislativní požadavky jim berou čas a motivaci. V malých podnicích často nejde až tolik o boj s konkurencí a prosazování se na trhu. Často jsou protežovány právě velké konvenční podniky, jež si rozdělují masivní dotace na úkor malých ekozemědělců, kteří však potřebují péči a finanční výpomoc, které se jim často nedostává v dostačující výši. Respondenti také zmiňují, že kontrola je z velké části bohužel pouze papírová, a právě proto velkým podnikům projdou věci, které nejsou úplně v pořádku.

Otázka 6: Má podle Vás ekologické zemědělství budoucnost?

Stejně jako u otázky 4 měli respondenti na výběr pouze ano/ne, proto jsem tuto otázku vyhodnotila opět jednoduchým kruhovým grafem. Pouze jeden z dotazovaných odpověděl ne (Graf 11).

Graf 12: Budoucnost EZ

Zdroj: vlastní zpracování dle dat respondentů

Otázka 7: Pokud jste u předchozí otázky zaškrtnuli ne, prosím, zdůvodněte svoji odpověď.

Odpověď na tuto otázku nebyla povinná. Respondenti, kteří v předchozí odpovědi uvedli ano, mohli tuto otázku přeskočit. Respondent, který na předchozí otázku odpověděl ne, zde zdůvodnil svůj názor odpovědí: EZ se utopí v nelogičnosti. Někteří z respondentů využili prostoru a uvedly svůj názor, i když u předchozí otázky odpověděly kladně. Zmiňují zde problematiku označování produktů „farmářské“ či „babičino“. Takovéto snahy o proražení na trh mohou kazit pohled na bio produkty, protože takto označené produkty, jsou někdy mnohem levnější, což samozřejmě ovlivňuje spotřební/nákupní chování lidí.

Otázka 8: S jakými problémy se při svém podnikání setkáváte?

Většina respondentů zmiňuje administrativní zátěž, časté a nesmyslné kontroly a byrokracii. Dlouhé, podrobné dotazníky a časté reporty pro ČSÚ, ve kterých se musí odhadovat sklizeň či stavy zvířat. Dalším často zmiňovaným problémem je chybějící osvěta či nevědomost veřejnosti. Lidé často neví, o čem EZ vlastně je, nejsou ochotni připlatit si za bioprodukty, neboť v nich nevidí žádnou přidanou hodnotu. V souvislosti s tím také respondenti zmiňují potíže s odbytem produktů a obavy z návratnosti financí. Zmíněna je situace na trhu s mlékem - vysoké ceny energií, ale nízké výkupní ceny, i když na trhu šly ceny mléka výrazně nahoru. Vysoké ceny energií a vysoké provozní náklady zmiňuje více respondentů (Obr. 11).

Dále jsou často zmíněny nejasné dotační podmínky a snižující se suma přidělených dotací a s tím spojená nadbytečná administrativa a velice důkladná kontrola. Kontroly byly zmiňovány několikrát, a to velice negativně, opakovaly se zde názory z odpovědi na otázku 5. Dalším zmiňovaným problémem je nedostatek spolehlivé pracovní síly, nouze o půdu potřebnou k rozvoji, malá podpora, upozadování ze strany MZe. Konkrétně byl popsán problém, se kterým se zemědělci potýkají – pokud zemědělci nevyužívají hnojiv od společnosti, kterou zde nebudeme jmenovat, tato společnost od nich neodkoupí produkci či je zemědělcům odebrána technika, kterou mají zapůjčenou u podniku na leasing. Dotazovaní mají dojem, že konvenční zemědělství je finančně upřednostňováno, neboť zemědělci v systému EZ si musejí platit kontroly, které pro svůj provoz potřebují.

Obr. 11: Word Cloud – problémy v EZ

Zdroj: vlastní zpracování dle odpovědí respondentů

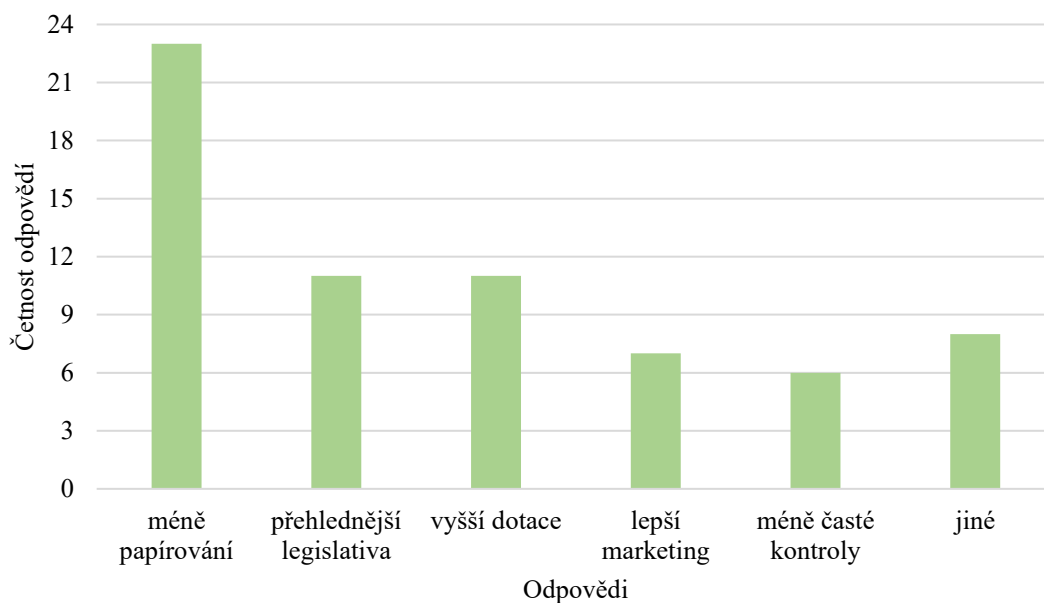
Otázka 9: Co by Vám v podnikání nejvíce pomohlo?

Respondenti měli na výběr z předem definovaných odpovědí, kterých mohli zaškrtnout více. K vyhodnocení jsem využila sloupcový graf, kde na vodorovné ose jsou odpovědi a na svislé četnost odpovědí. Celkem 23 z 37 dotazovaných (62 %) se shodlo na tom, že by jim nejvíce v jejich podnikání pomohlo méně „papírování“. Již v předchozí otázce jsme se dozvěděli, že subjekty mají problémy s byrokracií, administrativou a evidencí. Vedení administrativy je pro podnikatele v ekologickém zemědělství velice zatěžující. U předešlé otázky v odezvách byly také zmíněny problémy s odbytem či rentabilitou, avšak zde zaškrtnulo pouze 7 z 37 dotazovaných (19 %) možnost lepšího marketingu. Celkem 30 % respondentům by podnikání ulehčila přehlednější legislativa a stejnému procentu i vyšší dotace. Méně časté kontroly volilo nejméně respondentů (Graf 12).

V možnosti jiné uvádějí respondenti problém minimální podpory malých zemědělců zaměřující se na produkci mléka či výrobu mléčných produktů. Uvádějí, že zde chybí cílená podpora. Také upozorňují na výkupní ceny skotu, které by měly být vyšší. Dokonce sdílí nespokojenost s těmi, kteří rozhodují o legislativě, protože to nejsou zemědělci z praxe a často dochází k nedorozuměním či dokonce nesmyslným nařízením.

Graf 13: Ulehčení podnikání v EZ

Zdroj: vlastní zpracování dle odpovědí respondentů

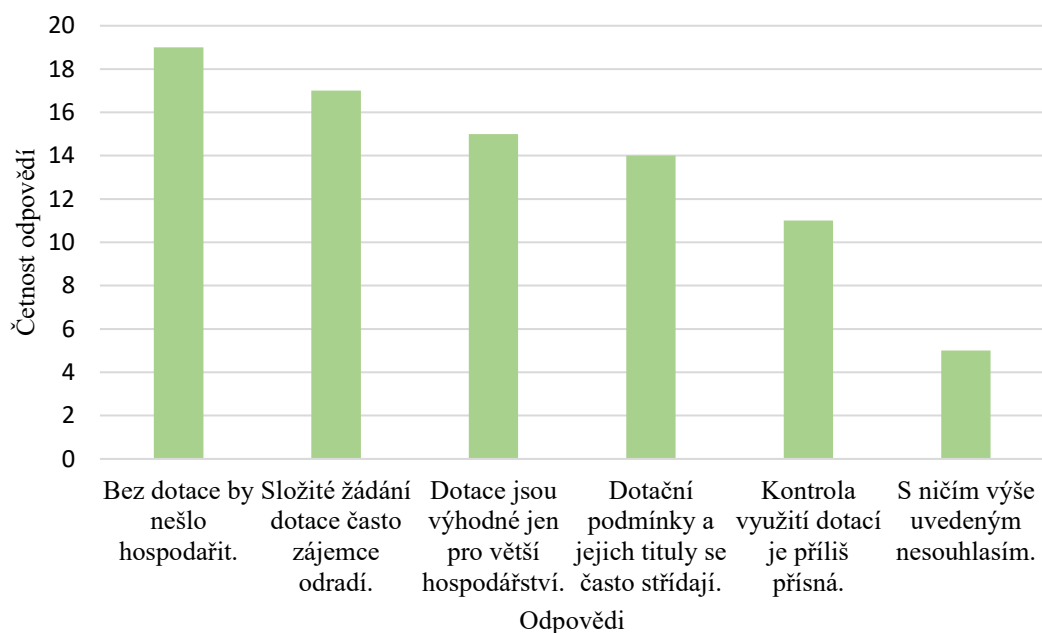
Otázka 10: Využíváte dotace?

Zde měli respondenti na výběr pouze ano/ne, většina (78 %) uvedla, že dotace využívá.

Otázka 11: Pokud souhlasíte s některým tvrzením zaškrtněte ho.

Respondenti měli na výběr z tvrzení, kterých mohli zaškrtnout více. K vyhodnocení jsem využila sloupcový graf, kde na vodorovné ose jsou dané výroky a na svislé četnost odpovědí. Nejvíce dotazovaných se shodlo na tom, že bez dotací by nešlo hospodařit. Celkem 5 subjektů (14 %) nesouhlasí se žádným uvedeným tvrzením, 46 % má za to, že složité žádání dotace často žadatele odradí a 41 % si myslí, že dotace jsou výhodné jen pro větší hospodářství. Dohromady 38 % dotazovaných souhlasí s tím, že dotační podmínky a jejich tituly se často mění a 30 % uvádí, že kontrola využití dotací je příliš přísná (Graf 13).

Graf 14: Souhlas s tvrzeními

Zdroj: vlastní zpracování dle odpovědí respondentů

Otázka 12: Plánujete u svého podnikání zůstat i nadále.

Dotazovaní měli na výběr ano/ne. Většina (89 %) uvedla, že u podnikání zůstat chce.

Reakce respondentů

Někteří z oslovených využili možnosti a odpověděli na e-mail, aby sdělili své dojmy, problémy či názory. Tyto osoby zde nebudeme jmenovat, neboť nemáme jejich souhlas s uvedením jejich jména v této práci. Podnikatel z Nítkovic, uvedl: „Drtivá většina mého podnikání vzala za své v době zavřených škol při pandemii COVID-19. Omlouvám se, že dotazník nevyplním. Při slově dotazník se mi zvedá žaludek, je jich státem vyžadováno příliš a na ty poctivě míněné nezbývá čas ani energie.“ Další podnikatel z téže obce uvedl, že ze zásady nevyplní ani jeden dotazník navíc, jelikož je jich státem vyžadováno příliš mnoho a jde tedy z jeho strany o nutnou sebeobranu. Podnikatel z Velkého Meziříčí se také omlouval, že dotazník nevyplní. Je to dle něho zbytečné a v současné situaci je ekologické zemědělství na pokraji konce, zboží je neprodejné, neboť každý hledá levné potraviny, podnikání ztěžuje byrokracie, vysoké ceny energií, surovin a lidské práce. Nevěří, že se situace za této vlády změní. Zemědělec ze Starého Hrozenkova napsal, že

dotazník vyplní, ale nebude to bohužel nic pozitivního, současný systém mu podnikání zprotivil. Nejmenovaná podnikatelka z obce Lidečko, velice příjemně překvapilo, že v Plzni řešíme ekologické zemědělství ve Zlínském kraji. Další reakce již byly pouze k samostatnému dotazníku. Respondenti mi psali, že dotazník vyplnili či měli výhrady k otázkám, na které se odpovídalo pouze ano/ne, chyběla jim zde možnost nevím.

Závěr a diskuse

Čtvrtina půdy ve Zlínském kraji je obhospodařovaná ekologicky, což staví tento kraj na 4. místo v ČR. Na stejném místě je kraj i v počtu ekofarem. První podnikatelský subjekt hospodařící ekologicky byl registrován v roce 2001 a od roku 2005 počet nepřetržitě stoupá. K 2. 12. 2022 zde bylo registrováno celkem 461 ekologických subjektů, z nichž 77 % se věnuje pouze zemědělské činnosti, ať už pěstování plodin či chovu zvířete. Podnikají zde převážně fyzické osoby (70 %), které obhospodařují (13 661 ha) zhruba dvakrát méně půdy než osoby právnické. Průměrná ekologicky obhospodařovaná plocha je u právnických osob (195 ha) skoro pětkrát vyšší. Ekologičtí chovatelé nejčastěji chovají skot, ovce či koně a nejpočetněji je z hospodářských zvířat zastoupen skot (56 %) a poté ovce (29 %). Včely a ryby chová pouze jeden jediný ekologický chovatel v kraji. Samotnou výrobou bioproduktů či biopotravin se zabývá 15 % ekologických subjektů, jejich distribuci a prodej má ve své činnosti na starost 12 % těchto subjektů, 4 % subjektů tyto produkty dováží ze třetích zemí světa a 2 % subjektů je do třetích zemí vyváží. Výrobou či distribucí ekologických krmiv se zabývá necelé procento subjektů v kraji.

Nachází se zde 7 % veškerých ekologických ploch v ČR (7. místo v ČR). Zemědělská půda tvoří v kraji 48,5 %, z toho na ornou půdu připadá 29,4 %, jejíž většina je vedena v konvenčním zemědělství. Přesto je podíl orné půdy v EZ z celorepublikového hlediska velmi významný – je třetí nejvyšší v ČR. Celkem 24 % ekologických subjektů obhospodařuje ornou půdu (jen ornou půdu necelé půl procento). Nejčastěji jsou však ekologické subjekty vlastníky ostatních kultur bez orné půdy a sadů. Přibližně 14 % těchto subjektů nevlastní žádné kultury, patří mezi ně hlavně výrobci, zpracovatelé, dovozci, vývozcí či obchodníci. Ekologická orná půda je z více než 50 % využita k pěstování plodin, které se sklízí na zeleno, a další velká část orné půdy (37 %) je věnována ekologickému pěstování obilnin. Technické plodiny, luskoviny na zrno, zelenina, okopaniny a další jsou pěstovány zhruba na desetině plochy ekologické orné půdy. Velké zastoupení v systému EZ mají ovocné sady, trvalé travní porosty a ostatní trvalé kultury. Ve všech těchto kategoriích je podíl na konvenčně obhospodařované půdě ve Zlínském kraji vyšší, než je celorepublikový průměr – ovocné sady (41 %), trvalé travní porosty (60 %) a ostatní trvalé kultury (37 %).

Z výsledků dotazníku vyplývá, že většina ekologických subjektů chce u svého podnikání zůstat a vidí v něm budoucnost. Největší přidaná hodnota je pro respondenty schopnost

ekologického zemědělství spoluvytvářet harmonickou kulturní krajinu a tento systém si nejvíce spojují s přírodou, zdravím a se slovem bio. Podnikání v EZ je pro respondenty hlavně o souladu, udržitelnosti, ekologii, filozofii a způsobu života. Nejvíce zmiňovanými problémy jsou: byrokracie, vedení administrativy, kontroly a rentabilita.

V rámci sestavení dotazníku nebyla zahrnuta otázka, která by přímo zjistila, zda dotazovaní opravdu podnikají na území Zlínského kraje. Respondenti byli vybráni na základě údajů z obchodního či živnostenského rejstříku, konkrétně sídla podnikání, které vždy nemusí být totožné s místem, kde je činnost vykonávána. Samozřejmě je zcela reálné, že například provozovna může být umístěna na jiné adrese či ekonomické subjekty mohou podnikat na několika místech (případně v několika krajích) současně. Avšak pevně věříme, že na reálné výsledky, absence takovéto otázky, nemá podstatný vliv, neboť se jedná o dotazy, kterými byly zjišťovány především problémy, zkušenosti a pohled na věc od subjektů, které v režimu EZ reálně podnikají.

Velice zajímavé by bylo prozkoumat detailně zmíněný problém s nejmenovanou společností. Tvrzení toho, že je tato společnost schopna neodkoupit produkci či odebrat techniku, kterou mají zemědělci zapůjčenou u podniku na leasing, jen proto, že nevyužívají hnojiva od této společnosti, je přinejmenším znepokojující.

V úvodu práce byly stanoveny tři výzkumné otázky a tři hypotézy:

1. Jaký je podíl ekologicky obhospodařované půdy ve Zlínském kraji ve srovnání s celou Českou republikou a je podíl jednotlivých kultur obhospodařovaných ekologicky vyšší, než je republikový průměr?

Předpokládáme, že Zlínský kraj se významně podílí na ekologickém zemědělství v rámci celé České republiky, neboť více než pětina půdy je vedena v tomto systému hospodaření. Podíl všech kultur obhospodařovaných ekologicky je vyšší, než je celorepublikový průměr.

Čtvrtina půdy ve Zlínském kraji je obhospodařovaná ekologicky a podíl všech kultur kromě vinic, ke kterým nebyla dostupná data, je vyšší, než je celorepublikový průměr. Pokud tyto podíly srovnáme s ostatními kraji, můžeme konstatovat, že ekologické zemědělství zde má velký význam, neboť Zlínský kraj je umístěn na předních příčkách ve všech kategoriích. Podíl orné půdy obhospodařované ekologicky je zde 3. nejvyšší, stejně jako je tomu i u trvalých travních porostů. Na

4. místě je kraj v podílu sadů a ostatních trvalých kultur. Pro verifikování hypotézy data nejsou dostatečná, proto ji nemůžeme potvrdit.

2. Jaká je skladba ekologických subjektů z hlediska právní normy, zaměření hospodaření, velikosti farem a produkce ve Zlínském kraji k roku 2020?

K roku 2020 z ekologických subjektů ve Zlínském kraji převažují soukromí ekologičtí zemědělci zaměření převážně na živočišnou produkci s průměrnou velikostí obhospodařované zemědělské půdy do 16 ha.

K roku 2020 z ekologických subjektů ve Zlínském kraji převažují fyzické osoby (ekologičtí zemědělci) zaměření převážně na zemědělskou činnost spojenou s chovem. Nejčastěji jsou tyto subjekty vlastníky ostatních kultur bez sadů a orné půdy. Průměrná velikost ekologické obhospodařované zemědělské půdy u fyzických osob je 42,16 ha a více než polovina této zemědělské půdy je tvořena trvalými travními porosty a ostatními trvalými kulturami. Hypotéza nebyla potvrzena.

3. S čím si ekologické subjekty ve Zlínském kraji nejčastěji spojují ekologické zemědělství, jaký je jejich pohled na kontrolní systém, s jakými problémy se při svém podnikání nejčastěji setkávají, plánují v podnikání pokračovat a vidí v něm budoucnost?

Většina ekologických subjektů ve Zlínském kraji si ekologické zemědělství spojuje s udržitelným vývojem, kontrolní systém je nastaven správně, nejčastější problém je v legislativě.

Dle dotazníkového šetření bylo zjištěno, že většina ekologických subjektů si EZ spojuje s přírodou, zdravím a schopností spoluvytvářet harmonickou kulturní krajinu. Kontrolní systém je dle většiny dotazovaných nastaven správně a nejčastěji zmiňovaným problémem je byrokracie a vedení administrativy. Hypotéza byla potvrzena pouze částečně.

Degradace půdy masivním užíváním chemických látek, rozpad ekosystémů, dlouhodobé a drastické sucho patří k problémům, které jsou spojené se současným způsobem hospodaření. Takovéto intenzivní obhospodařování půdy vede k vypouštění emisí, ničí druhovou rozmanitost a oslabuje schopnost krajiny čelit nedostatku živin i zadržovat vodu. Zemědělství musí projít radikální proměnou, pokud má přežít klimatickou krizi (Kubala, 2020).

Jednou ze základních nevýhod českého zemědělství je skutečnost, že ve srovnání s jinými zeměmi mají v České republice výraznou převahu velké podniky. Ve Zlínském kraji tomu není jinak. Zatímco zemědělství v Evropě je postaveno na malých a středních zemědělských podnicích, v ČR výrazně převládají velké agropodniky, které obhospodařují průměrně až 130 ha půdy (průměrná výměra mezi evropskými státy je 16 hektarů). Takto velké podniky hospodaří především na pronajaté půdě a často jejich centrály nesídlí v místě zemědělského podnikání. Řízení takového podniku vede často k zajištění logistických či organizačních potřeb za nerespektování podmínek konkrétního místa. Sektor zemědělství je pro budoucnost planety klíčový a jeho cílem by už neměla být snaha o co největší produkci a ekonomický zisk (Kubala, 2020).

Seznam použitých zdrojů

- ABCERT AG (2022). *Kdo jsme*. Dostupné 28. 11. 2022 z <https://www.abcert.cz/index.php>
- Biocont (2022). *Úvod*. Dostupné 29. 11. 2022 z <https://www.biocont.cz/>
- Bioinstitut (2022). *O nás*. Dostupné 29. 11. 2022 z <http://bioinstitut.cz/cz/o-nas>
- Biokont (2022). *O nás*. Dostupné 28. 11. 2022 z <https://www.biokont.cz/o-nas/>
- BioSad (2022). *O nás*. Dostupné 27. 11. 2022 z <http://www.biosad.cz/biosad.htm>
- Bošínová, L., Dostálová, A., Hrabalová, A., Janovská, D., Mátlová, V., Moudrý, J., Ovesná, J., Samsonová, P., Trávníček, J., Trávníček, P., & Urban, J. (2021). *Ekologické zemědělství: zodpovědná volba*. Ministerstvo zemědělství. <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/brozury-letaky/publikace-ekologicke-zemedelstvi.html>
- Český farmář (2022). *Farmáři a zemědělci v regionu*. <https://www.ceskyfarmar.cz/farmar-region.php?rid=14>
- Český statistický úřad (2022). *Charakteristika kraje*. https://www.czso.cz/csu/xz/charakteristika_kraje
- Český statistický úřad (2021). *Integrované šetření v zemědělství – regiony – 2020*. <https://www.czso.cz/csu/czso/integrované-setreni-v-zemedelstvi-regiony-2020>
- Český statistický úřad (2022). *Veřejná databáze*. https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afPfm=uziv-dotaz#
- Český statistický úřad (2019). *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Zlínského kraje – 2019*. <https://www.czso.cz/csu/czso/zakladni-tendence-demografickeho-socialniho-a-ekonomickeho-vyvoje-zlinskeho-kraje-2019>
- Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (2022). *O nás*. Dostupné 27. 11. 2022 z <https://www.ctpez.cz/o-nas/>
- Česká zemědělská univerzita v Praze (2022). *Univerzita a její historie*. Dostupné 28. 11. 2022 z <https://www.czu.cz/cs/r-7210-o-czu>
- Dlouhý, J., & Urban, J. (2011). *Ekologické zemědělství bez mýtů: Fakta o ekologickém zemědělství a biopotravinách pro médi*. Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství. https://eagri.cz/public/web/file/220655/Ekologicke_zemedelstvi_bez_mytu.pdf
- Dušek, J., Bílý, J., Ferebauerová, R., Gregor, J., Hesková, M., Kříž, V., Pekárek, O., Skořepa, L. & Svatoš, R. (2019). *Bioekonomika a jiné vybrané socioekonomické a environmentální problémy Evropy*. Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú.
- Ekozemědělství (2022). *O nás*. Dostupné 28. 11. 2022 z <https://www.ekozemedelstvi.cz/o-spolecnosti/>
- Evropská databanka (2022). <https://www.edb.cz/>
- Evropská komise (2023). *Ekologická produkce a produkty*. Dostupné 22. 4. 2023 z https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organic-production-and-products_cs

- Expanzo Expand your business (2022). <https://portal.expanzo.com/>
- Fairtrade Česko a Slovensko (2022). *Známka FAIRTRADE*. Dostupné 24. 11. 2022 z <https://fairtrade.cz/fairtrade/fairtrade-znamka-nove-schema/>
- Firmy.cz (2022). <https://www.firmy.cz/?noredirect=1>
- Gomiero, T., Pimentel, D., & Paoletti, M. G. (2011) Environmental Impact of Different Agricultural Management Practices: Conventional vs. Organic Agriculture. *Critical Reviews in Plant Sciences*, 30(1-2), 95-124. <https://doi.org/10.1080/07352689.2011.554355>
- Holec, J., Černý, J., Čítek, J., Čítková, D., Dvořák, P., Faměra, O., Hamouz, P., Hnilička, F., Janošíková, M., Kohout, P., Kouřimská, L., Kožnarová, V., Matula, S., Pazderů, K., Penížek, V., Poláková, J., Ptáček, M., Pulkrábek, J., Rajmon, R., ... Zita, L. (2019). *Zemědělství a potraviny: encyklopedický přehled*. Česká zemědělská univerzita v Praze.
- Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanec (2022). *Katalog ekologického zemědělství – katalog subjektů*. <https://www.iskopanice.cz/>
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (2022). *O univerzitě*. Dostupné 29. 11. 2022 z <https://www.jcu.cz/cz/univerzita/o-univerzite>
- Kalová, L. (2018). *Zemědělství: obrázková statistika ze světa zemědělců*. Národní zemědělské muzeum.
- KEZ (2022). *O společnosti – kdo jsme*. Dostupné 28. 11. 2022 z <https://www.kez.cz/nabidka-sluzeb>
- Kubala, R. (2020). *Zemědělství budoucnosti? Bez chemie a agrokorporací*. Dostupné 23. 4. 2023 z <https://www.asz.cz/clanek/5486/zemedelstvi-budoucnosti-bez-chemie-a-agrokorporaci/>
- Mapy.cz (2022). <https://mapy.cz/zakladni?x=13.3516000&y=49.7019000&z=11>
- Meemken, E. M. & Qaim, M. (2018). Organic Agriculture, Food security, and the Environment. *Annual Review of Resource Economics*, 10(1), 39-63. <https://doi.org/10.1146/annurev-resource-100517-023252>
- Mendelova univerzita v Brně (2022). *O univerzitě*. Dostupné 28. 11. 2022 <https://mendelu.cz/o-univerzite/?psn=3785>
- Mie, A., Andersen, R. H., Gunnarsson, S., Johannes, K., Kesse-Guyot, E., Rembiałkowska, E., Quaglio, G., & Grandjean, P. (2017). Human health implications of organic food and organic agriculture: a comprehensive review. *Environmental Health*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12940-017-0315-4>
- Ministerstvo zemědělství (2022). *Loga pro ekologické zemědělství*. Dostupné 23. 11. 2022 z <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/loga-a-znaceni/>
- Ministerstvo zemědělství (2022). *Přehled ekologických zemědělců*. <https://eagri.cz/public/app/eagriapp/EKO/Prehled/Prehled.aspx?clear=A&stamp=1670008823063>
- Ministerstvo zemědělství (2022). *Registrace osoby podnikající v ekologickém zemědělství. Chci se stát ekologickým zemědělcem/výrobcem biopotravin/obchodníkem s bioprodukty apod.* Dostupné 30. 11. 2022

z <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/zivotni-situace/registrace-osoby-podnikajici-v.html>

Ministerstvo zemědělství (2022). *Ročenka 2020 – Ekologické zemědělství v ČR*. Dostupné 27. 11. 2022 z <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/rocenky/>

Ministerstvo zemědělství (2023). *Ročenka 2021 – Ekologické zemědělství v ČR*. Dostupné 15. 4. 2023 z https://eagri.cz/public/web/file/721691/Rocenka_ekologickeho_zemedelstvi_2021_web.pdf

Ministerstvo zemědělství (2022). *Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský*. Dostupné 28. 11. 2022 z <https://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/>

Moudrý, J. & Prugar, J. (2002). *Biopotraviny - hodnocení kvality, zpracování a marketing*. Ministerstvo zemědělství ČR v Ústavu zemědělských a potravinářských informací.

Podhorský, M. (2006). *Zlínský kraj*. Freytag & Berndt.

PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství (2010). *Ekologické zemědělství a biopotraviny: otázky a odpovědi pro ekoporadny*. PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství.

PRO-BIO – Svaz ekologických zemědělců, z.s. (2022). *Projekty*. Dostupné 27. 11. 2022 z <https://pro-bio.cz/projekty/>

Prodej bio (2022). *O nás*. Dostupné 28. 11. 2022 z <http://www.prodejbio.cz/o-nas>

Redlichová, R., Bečvářová, V., & Vinohradský, K. (2014). *Vývoj ekologického zemědělství v ČR v ekonomických souvislostech*. Mendelova univerzita v Brně.

Röös, E., Mie, A., Wivstad, M., Salomon, E., Johansson, B., Gunnarsson, S., Wallenbeck, A., Hoffmann, R., Nilsson, U., Sundberg, C., & Watson, CH. A. (2018). Risks and opportunities of increasing yields in organic farming. A review. *Agronomy for Sustainable Development*, 38(2). <https://doi.org/10.1007/s13593-018-0489-3>

Seufert, V. & Ramankutty, N. (2017). Many shades of gray—The context-dependent performance of organic agriculture. *Science Advances*, 3(3), 1–14. <https://doi.org/10.1126/sciadv.1602638>

Seufert, V., Ramankutty, N., & Mayerhofer, T. (2017). What is this thing called organic? – How organic farming is codified in regulations. *Food Policy*, 68, 10–20. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2016.12.009>

Skácelová, Ž. (2015). *Socioekonomická analýza Zlínského kraje se zaměřením na zpracovatelský průmysl jako tradiční odvětví* [Bakalářská práce, Vysoká škola ekonomická v Praze]. Digitální knihovna Vysoké školy ekonomické v Praze. <https://vskp.vse.cz/55792>

Státní zemědělská a potravinářská inspekce (2022). *Kontrolní činnosti*. Dostupné 28. 11. 2022 z <https://www.szpi.gov.cz/clanek/kontrolni-cinnost-szpi.aspx>

Státní zemědělský intervenční fond (2022). *O kraji*. Dostupné 1. 2. 2023 z <https://www.regionalnipotravina.cz/ocenene-regionalni-potraviny/zlinsky-kraj/o-kraji-zk/>

Státní zemědělský intervenční fond (2022). *Proč BIO*. Dostupné 23. 11. 2022 z <https://www.myjsmebio.cz/#proc>

- Státní zemědělský intervenční fond (2022). *Přehled značení*. Dostupné 23. 11. 2022 z <https://www.myjsmebio.cz/>
- Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína (2022). *O nás*. Dostupné 27. 11. 2022 z <https://www.ekovin.cz/o-nas/>
- Svaz průmyslu a dopravy České republiky (2015). *Sektorové dohody - řešení RLZ*. <https://www.spcr.cz/projekty/realizovane-projekty/7256-sektorove-dohody-eeni-rlz>
- Šarapatka, B., Urban, J., Čížková, S., Dukát, V., Hejduk, S., Hrabalová, A., Hradil, R., Juršík, J., Leibl, M., Mátlová, V., Moudrý, J., Plíšek, B., Pokorný, E., Rozsypal, R., Sedlo, J., Škeřík, J., Šonková, R., Trávníček, P., Vaněk, D., & Zídek, T. (2006). *Ekologické zemědělství v praxi*. PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců.
- Šarapatka, B., Rozsypal, R., Hradil, R., Trávníček, P., Lačňák, V., Plíšek, B., Dytrtová, K., & Samsonová, P. (2007). *Praktická příručka: 90 argumentů pro ekologické zemědělství*. Bioinstitut.
- Šuláková, M., & Klapková, N. (2018). *Bio je naše cesta: příběhy z putování po našich ekologických farmách*. Kazda.
- Ústav zemědělské ekonomiky a informací (2021). *Statistická šetření ekologického zemědělství: Základní statistické údaje (2020)*. Dostupné 24. 11. 2022 z <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/statistika-a-pruzkumy/>
- Ústav zemědělské ekonomiky a informací (2022). *Vítejte na stránkách ÚZEI*. Dostupné 29. 11. 2022 z <https://www.uzei.cz/>
- Václavík, T. (2006). *Biopotraviny a jejich prodej v maloobchodě*. Ministerstvo zemědělství ČR.
- Výrobky ze Zlínského kraje (2022). *Najděte svého lokálního výrobce*. <https://www.vyrobkyzkraje.cz/>
- Vysoká škola chemicko-technická v Praze (2022). *O škole*. Dostupné 28. 11. 2022 z <https://www.vscht.cz/skola/o-skole>
- Výzkumný ústav pícninářský (2022). *O nás*. Dostupné 29. 11. 2022 z <https://www.vupt.cz/cz/o-nas>
- Výzkumný ústav rostlinné výroby (2022). *O nás*. Dostupné 29. 11. 2022 z <https://www.vurv.cz/o-nas/>
- Výzkumný ústav živočišné výroby (2022). *O nás*. Dostupné 29. 11. 2022 z <https://vuzv.cz/cz/o-nas/vuzv-v-kostce/>

Seznam tabulek

Tab. 1: Půdní fond ve Zlínském kraji	32
Tab. 2: Obhospodařovaná plocha ve Zlínském kraji	33
Tab. 3: Osevní plochy a sklizeň ve Zlínském kraji v roce 2020.....	35
Tab. 4: Ovocné stromy a sklizeň ovoce ve Zlínském kraji v roce 2020.....	35
Tab. 5: Obhospodařovaná půda v EZ ve Zlínském kraji	36
Tab. 6: Rozdělení činností ekologických subjektů ve Zlínském kraji.....	38

Seznam obrázků

Obr. 1: Multifunkční koncept ekologického zemědělství.....	9
Obr. 2: Uzavřený cyklus ekologického hospodářství	11
Obr. 3: Národní značení.....	16
Obr. 4: Evropské značení.....	17
Obr. 5: Značky kvality potravin CHOP, CHZO a ZTS	18
Obr. 6: Další příklady značení potravin.....	19
Obr. 7: Podíl půdy v režimu EZ v EU k roku 2020	21
Obr. 8: Podíl půdy v režimu EZ v ČR k roku 2020	23
Obr. 9: Word Cloud – asociace s EZ	43
Obr. 10: Word Cloud – proč podnikám v EZ	45
Obr. 11: Word Cloud – problémy v EZ	48

Seznam grafů

Graf 1: Skladba zemědělské půdy ve Zlínském kraji	32
Graf 2: Zemědělské subjekty ve Zlínském kraji dle právní formy	33
Graf 3: Obhospodařovaná zemědělská půda ve Zlínském kraji	34
Graf 4: Ekologické subjekty ve Zlínském kraji dle právní formy	36
Graf 5: Vývoj počtu ekologických subjektů ve Zlínském kraji.....	37
Graf 6: Rozdělní kultur v EZ ve Zlínském kraji.....	39
Graf 7: Využití orné půdy v EZ ve Zlínském kraji.....	40
Graf 8: Podíl kategorií zemědělské půdy (vnější mezikruží) a podíl kategori zemédělské půdy obhospodařovatelné ekologicky (vnitřní mezikruží) ve Zlínském kraji.....	40
Graf 9: Stavy hospodářských zvířat v EZ ve Zlínském kraji.....	41
Graf 10: Hlavní přednost EZ	44
Graf 11: Správné nastavení kontrolního systému v EZ	45
Graf 12: Budoucnost EZ	46
Graf 13: Ulehčení podnikání v EZ.....	49
Graf 14: Souhlas s tvrzeními	50

Seznam použitých zkratk a značek

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČSVTS	Český svaz vědeckotechnických společností
ČTPEZ	Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství
EKOVÍN	Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
EZ	ekologické zemědělství
GMO	geneticky modifikované organismy
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHOP	chráněné označení původu
CHZO	chráněné zeměpisné označení
IFOAM	International Federation of Organic Agriculture Movements
MZe	ministerstvo zemědělství
OSN	Organizace spojených národů
SVS	Státní veterinární správa České republiky
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZPI	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
ÚKZÚZ	Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VUPT	Výzkumný ústav pícninářský
VÚRV	Výzkumný ústav rostlinné výroby
VÚŽV	Výzkumný ústav živočišné výroby
ZTS	zaručená tradiční specialita

Seznam příloh

Příloha A: Stavby hospodářských zvířat na 100 ha zemědělské půdy

Příloha B: Pracující v zemědělství v České republice

Příloha C: Zaměstnaní v České republice

Příloha D: Využití obhospodařované zemědělské půdy v České republice

Příloha E: Podíl kultur na výměře EZ půdy v krajích ČR

Příloha F: Podíl půdy v EZ na konvenčně obhospodařovatelné půdě v ČR

Příloha G: Ekofarmy a zastoupení ploch v EZ dle užití půdy v ČR

Příloha H: Dotazník

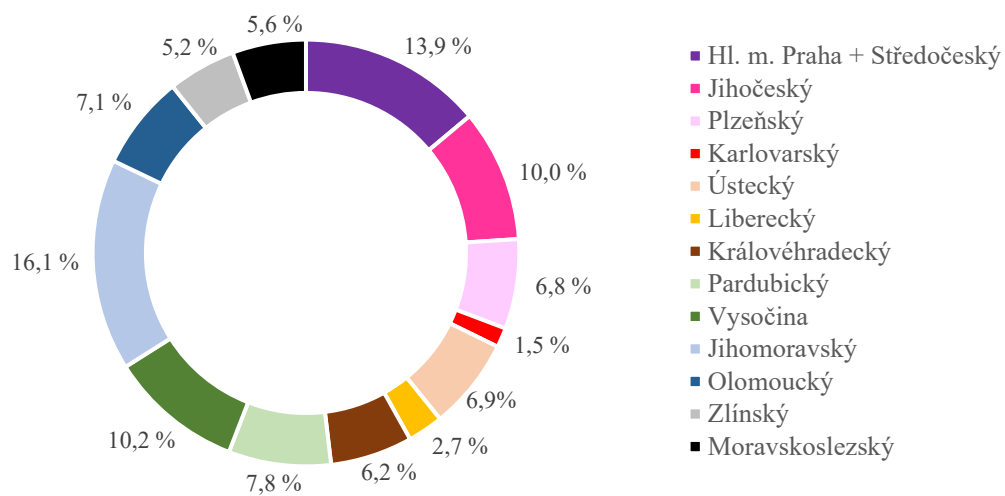
Příloha A: Stavy hospodářských zvířat na 100 ha zemědělské půdy

Území, kraj	Skot celkem (kusy)	Prasata celkem (kusy)*	Ovce celkem (kusy)	Kozy celkem (kusy)	Drůbež celkem (kusy)*	Roje včelstva (v %)
Česká republika	40,43	61,05	4,94	0,70	1 036,27	100
Zlínský	42,90	76,18	12,02	0,81	740,19	0,58
Hl. m. Praha + Středočeský	26,65	49,35	3,18	0,76	1 053,96	1,39
Jihočeský	53,71	38,63	5,86	0,65	745,01	0,27
Plzeňský	50,12	73,18	4,27	0,45	2 199,65	0,32
Karlovarský	44,83	253,81	9,90	1,14	1 761,65	0,04
Ústecký	20,01	25,25	5,53	0,77	1 282,63	0,16
Liberecký	52,28	251,86	12,15	2,11	257,74	0,11
Královéhradecký	42,73	41,49	6,46	0,55	866,90	0,20
Pardubický	49,36	72,53	4,19	0,60	1 855,42	5,88
Vysočina	59,90	111,25	3,43	0,68	162,93	0,36
Jihomoravský	17,55	40,20	2,19	0,57	1 326,18	90,53
Olomoucký	37,73	47,78	3,02	0,51	312,15	0,16
Moravskoslezský	43,39	20,88	6,13	0,71	909,36	0,37

*na 100 ha orné půdy

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Příloha B: Pracující v zemědělství v České republice

Zdroj: ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Příloha C: Zaměstnaní v České republice

Území, kraj	Zaměstnaní (tis. osob)	z toho (v %)	
		zemědělství, lesnictví, rybářství	zpracovatelský průmysl
Česká republika	5 187,6	2,53	25,88
Zlínský	276,4	2,52	36,02
Hl. m. Praha	676,6	0,25	8,10
Středočeský	694,2	2,32	21,63
Jihočeský	312,3	5,21	27,3
Plzeňský	293,1	3,61	32,24
Karlovarský	142,1	2,06	25,04
Ústecký	378,9	1,91	26,91
Liberecký	208,8	1,47	36,39
Královéhradecký	260,2	2,71	31,53
Pardubický	249,2	3,35	33,55
Vysočina	251,7	7,21	33,8
Jihomoravský	581,6	2,03	24,25
Olomoucký	295,2	3,94	29,73
Moravskoslezský	567,4	1,69	29,15

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2022)

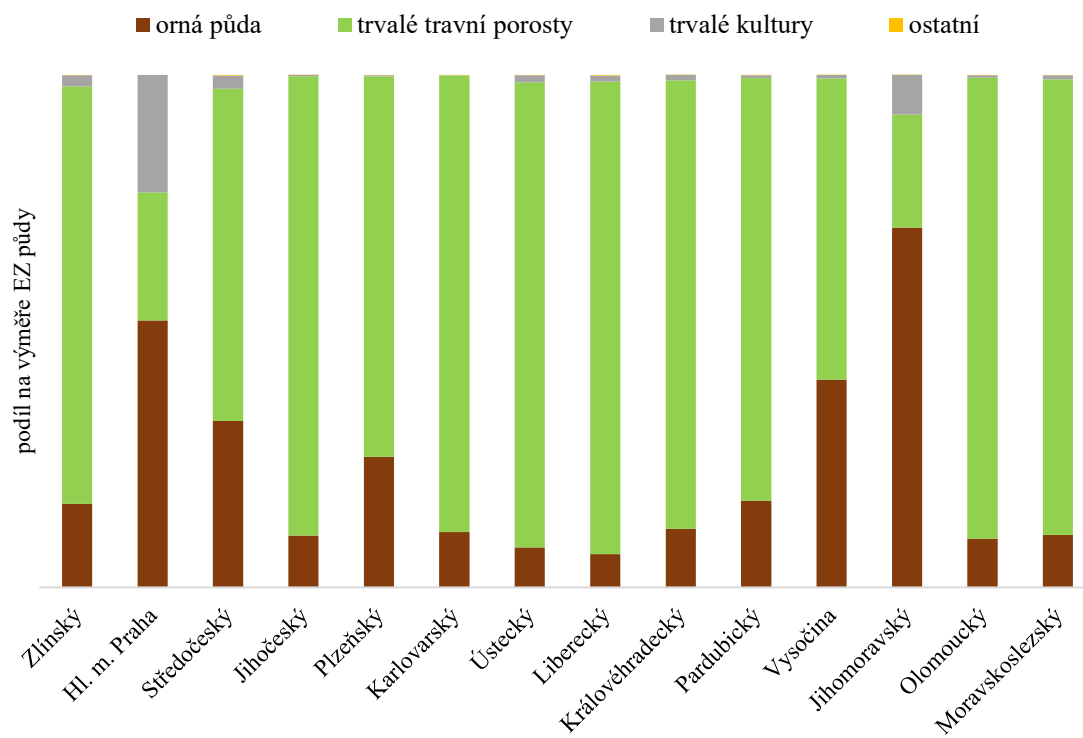
Příloha D: Využití obhospodařované zemědělské půdy v České republice

Území, kraj	Obhospodařovaná zemědělská půda (ha)	z toho v (%)							
		orná půda	z toho orná půda ladem	chmelnice	vinice	zahrady	ovocné sady	trvalé travní porosty celkem	ostatní trvalé kultury ¹⁾
Česká republika	3 493 608,54	70,79	0,70	0,15	0,480	0,004	0,47	28,00	0,11
Zlínský	148 595,83	63,57	0,70	-	0,298	0,010	1,00	34,86	0,26
Hl. m. Praha + Středočeský	562 144,95	86,19	0,76	0,26	0,062	0,003	0,55	12,86	0,08
Jihočeský	419 044,59	58,30	0,58	-	0,002	0,002	0,23	41,39	0,08
Plzeňský	322 867,00	62,65	0,58	i. d.	0,014	i. d.	0,19	37,03	0,12
Karlovarský	101 931,57	33,82	0,81	-	-	0,002	0,05	66,09	0,04
Ústecký	214 729,13	68,34	1,82	1,48	0,168	0,001	0,75	29,12	0,15
Liberecký	97 111,69	37,78	1,54	i. d.	0,263	i. d.	1,06	60,80	0,08
Královéhradecký	234 034,86	71,50	0,46	-	0,018	0,004	0,85	27,58	0,06
Pardubický	229 885,58	75,59	0,57	-	0,044	0,004	0,20	24,12	0,05
Vysočina	362 759,54	76,73	0,16	-	0,010	0,003	0,03	23,20	0,03
Jihomoravský	357 517,17	88,21	0,99	-	4,234	0,010	0,84	6,48	0,22
Olomoucký	234 069,91	73,15	0,40	0,28	0,001	0,004	0,56	25,92	0,10
Moravskoslezský	208 916,72	59,27	0,69	-	0,002	0,006	0,31	40,24	0,17

¹⁾ vánoční stromky, rychle rostoucí dřeviny, surový materiál na pletení košů nebo vyplétání proutěného nábytku (např. vrba košíkářská, čirok metlový, rákos, bambus, sítina), krajinnotvorné sady

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Příloha E: Podíl kultur na výměře EZ půdy v krajích ČR

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe (data k 31. 12. 2020)

Příloha F: Podíl půdy v EZ na konvenčně obhospodařovatelné půdě v ČR

Území, kraj	Obhospodařovaná zemědělská půda celkem (ha)	Ekologicky obhospodařovaná zemědělská půda celkem (ha)	Podíl ekologicky obhospodařované půdy na zemědělské půdě (%)	podíl vybraných kultur obhospodařovaných ekologicky v (%)				
				orná půda	ovocné sady	trvalé travní porosty	ostatní trvalé kultury ¹⁾	vinice
Česká republika	3 493 608,54	528 423,61	15,13	3,64	23,69	44,22	26,43	6,30
Zlínský	148 595,83	38 373,77	25,82	6,67	41,47	60,44	37,05	i. d.
Hl. m. Praha + Středočeský	562 144,95	24 419,22	4,34	1,66	18,99	21,72	7,21	20,84
Jihočeský	419 044,59	81 097,33	19,35	3,28	11,36	42,04	18,62	i. d.
Plzeňský	322 867,00	68 936,72	21,35	8,14	37,42	43,64	18,32	i. d.
Karlovarský	101 931,57	59 780,00	58,65	18,13	92,85	79,34	87,77	0,00
Ústecký	214 729,13	45 576,04	21,22	1,99	31,01	67,14	50,39	5,76
Liberecký	97 111,69	32 950,33	33,93	5,73	29,85	51,66	52,65	i. d.
Královéhradecký	234 034,86	22 772,18	9,73	1,53	12,21	30,91	6,73	i. d.
Pardubický	229 885,58	16 539,55	7,19	1,49	20,69	24,96	i. d.	0,00
Vysočina	362 759,54	22 580,10	6,22	3,18	64,21	16,19	37,01	i. d.
Jihomoravský	357 517,17	23 085,12	6,46	5,15	18,50	21,95	31,13	6,28
Olomoucký	234 069,91	37 138,82	15,87	1,91	13,64	55,51	i. d.	0,00
Moravskoslezský	208 916,72	55 174,43	26,41	5,22	51,78	57,38	35,41	i. d.

¹⁾ vánoční stromky, rychle rostoucí dřeviny, surový materiál na pletení košů nebo vyplétání proutěného nábytku (např. vrba košíkářská, čirok metlový, rákos, bambus, sítina), krajinnotvorné sady

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (data k 30. 9. 2020)

Příloha G: Ekofarmy a zastoupení ploch v EZ dle užití půdy v ČR

Území, kraj	Počet ekofareem	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho výměra v %				Průměrná výměra ekofarmy (ha)
		(ha)	(%)	orná půda	trvalé travní porosty	trvalé kultury	ostatní	
Česká republika	4 665	543 251	100,00	17,25	81,59	1,12	0,04	116,45
Zlínský	386	39 038	7,19	16,33	81,44	2,20	0,04	101,13
Hl. m. Praha	8	48	0,01	52,08	25,00	22,92	0,00	6,00
Středočeský	353	24 279	4,47	32,45	64,88	2,55	0,12	68,78
Jihočeský	674	83 994	15,45	10,13	89,61	0,24	0,02	124,62
Plzeňský	574	70 166	12,92	25,49	74,19	0,29	0,04	122,24
Karlovarský	251	57 145	10,52	10,79	89,12	0,06	0,03	227,67
Ústecký	304	47 607	8,76	7,78	90,77	1,42	0,03	156,60
Liberecký	279	34 693	6,39	6,48	92,19	1,22	0,11	124,35
Královéhradecký	250	24 659	4,54	11,43	87,51	1,05	0,01	98,64
Pardubický	179	16 596	3,05	16,93	82,42	0,59	0,05	92,72
Vysočina	370	21 477	3,95	40,56	58,74	0,68	0,02	58,05
Jihomoravský	324	23 778	4,38	70,18	22,06	7,74	0,02	73,39
Olomoucký	293	41 439	7,63	9,46	89,96	0,53	0,04	141,43
Moravskoslezský	420	58 332	10,74	10,23	88,90	0,84	0,03	138,89

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe (data k 31. 12. 2020)

Příloha H: Dotazník

Budoucnost ekologického zemědělství ve Zlínském kraji

Dobrý den,

Jmenuji se Kamila Mišterová a jsem studentkou oboru Ekonomická a regionální geografie na Západočeské univerzitě v Plzni. Ve své diplomové práci se zabývám tématem ekologického zemědělství ve Zlínském kraji, především jeho zhodnocením a budoucností. Tímto Vás prosím o vyplnění dotazníku, který je anonymní a všechny výsledky budou zpracovány a publikovány ve výše zmíněné diplomové práci. Zároveň Vás prosím o pravdivé informace. Předem Vám upřímně děkuji za ochotu, spolupráci a čas, který věnujete vyplnění dotazníku.

Dotazník má 12 otázek a jeho vyplnění Vám zabere maximálně 15 minut.

1 Jaká tři slova se Vám vybaví, když se řekne ekologické zemědělství?

2 Co je podle Vás hlavní předností ekologického zemědělství?

Nápověda k otázce: *Zde prosím o zaškrtnutí pouze jedné odpovědi. Toho, co vy osobně cítíte jako nejzásadnější a stěžejní.*

- vytváří slušné životní podmínky pro chovaná zvířata   udržitelnost   spoluvytváří harmonickou kulturní krajinu   ochrana životního prostředí
- produkce kvalitních potravin

3 Proč podnikáte zrovna v ekologickém zemědělství?

Nápověda k otázce: *Co je vaší motivací? Co Vás na podnikání baví?*

4 Je kontrolní systém v ekologickém zemědělství dle Vás nastaven správně?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- ano
- ne

5 Pokud jste u předchozí otázky zaškrtnuli ne, prosím zdůvodněte svoji odpověď.

Nápověda k otázce: Pokud jste zaškrtnuli ano, přeskočte na další otázku.

6 Má podle Vás ekologické zemědělství budoucnost?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

ano

ne

7 Pokud jste u předchozí otázky zaškrtnuli ne, prosím zdůvodněte svoji odpověď.

Nápověda k otázce: Pokud jste zaškrtnuli ano, přeskočte na další otázku.

8 S jakými problémy se při svém podnikání setkáváte?

9 Co by Vám v podnikání nejvíce pomohlo?

Nápověda k otázce: Zde můžete vybrat více odpovědí, případně přidat svoji vlastní.

vyšší dotace přehlednější legislativa lepší marketing méně časté kontroly méně papírování

Jiná...

10 Využíváte dotace?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
 ne

11 Pokud souhlasíte s některým tvrzením, zaškrtněte ho.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí.*

☐ Složitě žádání dotace často zájemce odradí.	☐ Dotační tituly a jejich podmínky se často střídají.	☐ Dotace jsou výhodné jen pro větší hospodářství.	☐ Bez dotace by nešlo hospodařit.
☐ Kontrola využití dotací je příliš přísná.	☐ S ničím výše uvedeným nesouhlasím.		

12 Plánujete u svého podnikání zůstat i nadále?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
 ne

Teď již stačí odpovědi odeslat.

Pokud byste měli zájem o zaslání výsledků z dotazníku, prosím, obraťte se na mě a napište mi na můj e-mail: misterova.k@gmail.com, případně kdybyste měli jakékoli dotazy k mé diplomové práci či dotazníku.

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Abstrakt

Mišterová, K. (2023). *Ekologické zemědělství ve Zlínském kraji* [Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: alternativní zemědělství, biopotraviny, biozemědělství, certifikace, ekologické zemědělství, organické zemědělství, Zlínský kraj

V diplomové práci je zhodnocen aktuální stav ekologického zemědělství ve Zlínském kraji, současně jsou zde definovány základní pojmy pojící se s tímto fenoménem. Nechybí zde ani charakteristika certifikačního a kontrolního systému (převážně systému označování kvality potravin). Zahrnuta je geografická charakteristika prostředí zkoumaného území a další charakteristika věnující se subjektům ekologického zemědělství ve vybraném kraji. Součástí práce je i dotazníkové šetření, jehož zásadním cílem bylo zjistit, jaký pohled mají respondenti na tento systém hospodaření, proč v tomto systému podnikají, s jakými problémy se potýkají a co by jim v podnikání nejvíce pomohlo. Respondenti byli vybíráni z řad ekologických subjektů, jež mají sídlo svého podnikání právě v kraji Zlínském.

Abstract

Mišterová, K. (2023). *Ecological agriculture in the Zlín region* [Master's Thesis, University of West Bohemia].

Key words: alternative agriculture, bioagriculture, certification, ecological agriculture, organic agriculture, organic food, Zlín region

The diploma thesis evaluates the current state of organic farming in the Zlín region and at the same time defines the basic concepts associated with this phenomenon. There is also a characteristic of the certification and control system (mainly the food quality labeling system). The geographical characteristics of the environment of the selected area and another characteristic dedicated to the subjects of organic agriculture in the selected region are included. Part of the diploma thesis is also a questionnaire, the main goal of this was to find out what view the respondents have of this economic system, why they do business in this system, what problems they face and what would help them the most in their business. Respondents were selected from among environmental subjects that have their business headquarters in the Zlín region.